

Alte Drucke

**MATHURINI CORDERII || COLLOQUIORVM
SCHOLASTICORVM LIBRI III. CVM ARGUMENTIS, &
restitutione eorum, quæ in pontificia editione vel ...**

Cordier, Mathurin

Magdeburgi, 1583

VD16 ZV 31079

COLLOQUIORVM SCHOLASTICORVM LIBER QVARTVS, PAVLO grauiora continens,
praesertim in moribus, & Christiana doctrina.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-149888

219 COLLOQ. SCHOLAST.
exemplo tuo discant nihil esse acceptius
Deo, quàm culpam agnoscere, & ad fru-
gem bonam redire. Vale fili, & adesto hora
tertia in auditorio. T. Ago tibi
gratias ingentes, amantif-
sime praeceptor.

COLLOQVIO-
RVM SCHOLASTICO-
RVM LIBER QVARTVS, PAVLO
*graviora continens, praesertim in mo-
ribus, & Christiana do-
ctrina.*

COLLOQ. I.

De ijs quæ in oculos incidunt. Amicus amico nul-
la spe mercedis adductus opitulatur. Oculus membrum
inter exteriora nobis carissimum. Zachariae locus de pu-
pilla oculi. Experientia. locus obliq; notatus. locan-
dum interdum, modò cum fructu. Studia nostra ad glori-
am Dei referenda.

L A V

LAURENTIVS. SAMVEL.

BSECRO te, Samuel, da mihi
operam paulisper. S. Quid istud
est? L. Nescio quid incidit mihi
in oculum, quod me habet val-
de malè. S. In vtrum oculum

incidit? L. In dextrum. S. Vis inspiciam? L.
Inspice, amabo te, S. Aperi, quantum potes:
actene immotum. L. Non queo à nictu con-
tinere. S. Mane, egomet tenebo sinistra ma-
nu. L. Ecquid vides? S. Video aliquid minutū.
L. Exime (quæso) si potes. S. Quin iam exe-
mi. L. O factum bene. S. Cerne tu ipse. L. Est
mica pulueris. S. Et quidem vsq; adeò pu-
silla, vt vix cerni possit. L. Vide, quantum
doloris adferat oculis res tam exigua. S.

HAUD mirum quidem. Nullum enim è
membris exterioribus, oculi tenerius esse
dicitur. Inde etiam fit, vt experiamur nihil
esse nobis carius. L. Hoc Deus approbat,
quum de sua in nos charitate loquens apud
Zachariam 2. cap. sic ait, Qui vos tangit,
tangit pupillam oculi mei. S. O immensam
Dei bonitatem, qui nos tantopere charos
habet.

NB

27 COLLOQ. SCHOLAST.

habet. L. Non mihi rubet oculus? S. Aliquantulum: nempe quia fricuiſti. L. Credin tu ad huc mihi dolere? S. Quidni credam, qui toties talem moleſtiam ſum expertus? L. Experientia eſt rerum magiſtra. S. Ita vulgo dicitur. L. Quid pretij dabo medico pro labore? S. Quantum pacti ſumus. L. Breuis eſt conſuſio: ergo nihil, ſed tamen habeo tibi gratiam: atq; vtinam detur referenda locus. S. Quin potius auertat Deus. L. Bene correxiſti; dixeram imprudenter, at ſine dolo. S. Sic accepi: ſed interim iocari licet, præſertim vt in Latina lingua nos exerceamus. L. Faxit Dominus Deus, vt omnia ſtudia noſtra ad gloriam ipſius referantur. S. Faxit precor.

COLLOQ. II.

Alexander Carolo commodatum reddit cum gratiarum actione. Beneficia vltro citroq; oblata. Exemplum aulicæ ciuilitati propemodum ſimile.

ALEXANDER. CAROLVS.

Ecce reddo tibi commodatum, & gratias ago maximas. C. Non eſt quod agas; ſed ſatisne vſus eras? A. Satis diu vſum conceſiſti, quæ tua eſt humanitatis. C. Quoties

Quoties opus erit, quæso ne parcas rebus meis. A. Non parcam, quando ita iubes. C. Pergratum mihi feceris. A. Gratiam habeo maximam, tu verò nostris vicissim vtere, si quid vsus fuerit. C. Non est quod moneas; fatis mea sponte sum impudens. A. Immo verecundus nimis. C. Esto; aliquando tamen senties. A. Ita velim, bene vale. C. Te feruet Dominus Deus.

COLLOQ. III.

Cur Euangelium diligenter audiendum.

PAVLVS. QVINTINVS.

CVR diligenter audire debemus Euangelium? Q. Vt discamus Deum colere ex voluntate eius. P. Nihil aliud respondes? Q. Quid responderem? Nihil enim scio præterea. P. Nonne etiam vt sobriè & iustè vivamus? Q. Declara mihi illa duo aduerbia, quæso. P. Sobriè, id est continenter; Iustè, id est in iustitia, nempe vt suum cuiq; tribuamus. Ita fit vt sobriè ad vitam cuiusque priuatam pertineat; Iustè autem ad charitatem quam proximo debemus. Q. Sed audi, mi Paule. Nonne cultus Dei omnia illa complectitur?

complectitur? *P.* Probe sentis, Quintine: sed volui experiri an responſionem tuam rectè intelligeres. *Q.* Bene feciſti. Nam de ſincero verbi diuini intellectu nihil nimis dici poteſt. Et de hac re quidem tecum pluribus verbis libenter agerem: ſed nos hora ipſa admonet, vt diſcedamus.

COLLOQ. IIII.

Ab obſervatore monetur quidam adoleſcens, ut in admonendo fratre natu minore ſit diligentior. Pergendum conſtanter in admonendis omnibus, præcipuè qui nobis coniuncti ſunt. Bonæ indolis ſignum quoddam in puero. Exemplum fraternæ admonitionis,

OBSERVATOR. BENEDICTVS.

FRater tuus ſemper in concione aut garrit, aut ineptit, aut aliquem incitat: ex quo fit, vt ſæpe notandus ſit, deinde vapulet. *B.* Quid vis faciam? *O.* Cur non ſæpe mones? *B.* Nunquam deſiſto monere. *O.* Perge, precor. *B.* Nihil eſt, quòd me preceris; nunquam ceſſabo, donec (volente Deo) aliqua ex parte ſe correxerit. *O.* Sic uſurpabis Catonis præceptum. Quando mones aliquem noſti cætera. *B.* Sed oro te, mi Benedicte, vt quoties cum notaueris, id mihi renunties. *O.* Nunquam finis eſſet:

finis esset : adeò frequens est nomen eius in meis commentariolis . R. Saltem fac me semel certiozem , quum primum commiserit , quo sit accusandus : tum dicam patri , cuius verba magis timet , quàm verbera . O. Istud non est paruum bonæ indolis argumentum . B. Ita spero quidem . Facies igitur quod rogo ? O. Ego verò , atq; libens .

COLLOQ. V.

Philippus Marco arcanum commissum extorquere frustra conatur . Amicus alter idem . Exemplum taciturnitatis in celandis amicorum consilijs . Item in curiosos arcanorum scrutatores .

PHILIPPVS. MARCVS.

Quid consilij tractabas modò cum præceptore ? M. Si scire cupis , illum percontare . P. Cur me celas ? M. Vt ne palàm facias . Non ideo , crede mihi , te rogo , vt id proferam , quid enim proficerem ? M. Quàobrem igitur tam cupidè rogas ? P. Nimirū , vt mecum tacitus gaudeam , si quid boni audieris . M. Itane paratus aduenis , vt à me extorqueas , quod mihi vni , idq; à præceptore , creditum est ? P. Quod mihi dixeris , surdo & muto dictum puta . M. Egone tergum me-

P

um in

um in fidem tuam committam? P. Id profecto potes, & quidem sine periculo. M. Nunquam dices tam commodè, ut istud mihi persuadeas. P. Dabo fidem, me taciturnum. M. Etiam si ter quater sanctissimè iuraueris, non prodam. Proinde, tu desine percontari. P. Hem, ubi est illa nostra amicitia? M. Nescis dictum illud sapientis? Quod taciturnum esse vis, nemini dixeris. P. Audiui aliquoties; sed quod amico dictum sit, nemini dictum videtur. Est enim amicus quasi aliter idem. M. Eadem tibi dicet, qui scire ex te volet, & item
 " alius, qui ex illo: atq; ita ad aures omnium
 " perueniet. Itaq; si me tibi post hac vis amicum esse, me missum facito. P. Non sum imperator, ut te missum faciam. M. Pergin molestus esse? P. Abire malim, quàm tibi molestiam exhibere.

COLLOQ. VI.

De domum profectione interrogationes & responsiones. Honesti & pij sermones ex timore Dei oriuntur.

MARVLLVS. NÆVIVS.

Quando vis abire domum? N. Nescio, ubi Deo visum fuerit. Id eum pendet ex voluntate eius, non mea. M. Quid si te accersat

cerfat pater? N. Tunc intelligam, Deum sic velle, ideoq; parebo. M. Quid si alia fuerit Dei, alia patris tui voluntas? N. De hoc non est meum disputare: sed vt confido, pater non temerè accerfet. M. Ego quoq; non aliter sentio: sed volui tantisper tecum fabulari. N. Gaudeo hunc nostrum sermonem non fuisse fabulosum. M. Vtinam in scholis frequentiores essent sermones eiusmodi. N. Tum erunt, quò Deus ipse puerorum animos timore sui affecerit. M. Ergo precemur eum, vt id breui contingat. COLLOQ. VII.

Hieremias narrat Marcello de inopinato patris aduentu, ob falsum de morbo rumorem. Citò irascens facile placatur. Ira puerorum brevis. Exemplum paternæ diligentiae in liberorum cura.

MARCELLVS, HIEREMIAS.

Qua pecunia emisti librum istum? H. Quia censes, nulli mea? M. Miror, vnde habueris. H. Quid miraris? Antibi deo reddere rationem? M. Ego ne exigo? H. Videris exigere. M. Non exigo, inquam: sed sic solemus inter nos familiariter & liberè fabulari, vt Latine semper condiscamus aliquid. H. Ea res, fateor, plu-

rimùm confert nobis ad Latine loquendi facultatem. Sed nemo est tam lenis, quin interdum subirascatur. M. Est, vt dicis, sed est brevis puerorum ira. H. Quod ruten de

pecunia rogabas, eam à patre acceperam.

M. Quando venerat? H. Ab hinc octo dies.

M. Miror, quòd eum non viderim. H.

Non est, quòd mireris. M. Quid ita? H.

Quia vix sesquihoram hic moratus est, Quì

enim de equo descendisset, meq; paucis es-

set alloquutus, Ascendamus (inquit) in tu-

um cubiculum, vt tecum liberius colloquar.

M. Sed antequam narres cætera, velim

scire quid sibi voluerit aduentus eius tam

inopinatus. H. Falso quodam rumore

(vt fit) audierat me agrotare. M. Quid ille,

quum præter spem te valentem inuenit? H.

Mirificè affectus est gaudio. M. Quis dubi-

tet? H. Præterea Deo optimo maximo ma-

ximas egit gratias. M. Libenter hæc audio:

perge quæso. H. Tunc me de valetudine

percontatur: vnà precamur, non sine grati-

arum actione. tandem quarit, ecquid mihi

opus sit. Opus, inquam, pater. Qua, inquit,

re eges? Libro, inquam, sex assium. Tum

ille

ille promit ex marsupio decusssem: eum mihi in manum dat, & valedicto, statim conscendit equum, atq; abit. M. Cur tibi plus dedit, quam petiueras? H. Istud inepte quaris. Scilicet ita lætus erat, quia me præter spem, bene sanum offenderat, quod si vel coronatum petiuissem, lubenter dedisset mihi. M. O quantum debes illi summo Patri, qui tibi adeo bonum patrem dederit. H. Ne cogitari quidem potest, quantum debeam. Nam etiamsi malum dedisset, deberem tamen non parum. Sed quid cessamus auditum ire prælectionem? M. Iam instat hora tertia. H. Parata mihi sunt omnia. M. Mihi quoq; . H. Eamus ergo in auditorium.

COLLOQ. VIII.

Reprehenditur profectio in militiam. Militum vita corruptissima. Bonus paterfamilias, semper aliquid per occasionem docet. Timor Dei. Custodit paruulos Dominus ac dirigit. Patres & præceptores diligendi & quare. Exemplum adolescentis stulti & parentum contemptoris.

IOACHIMVS. VLRICVS.

VBI nunc est frater tuus natu maximus,
V, Iuit in militiam. I. Quid ais? in mi-
 P 3 litiam?

litiam? V. Sic res est. I. Ergo valedixit literis?
 V. Iam pridem literarum satietas eum ceperat. I. Quid ita? V. Nescio, nisi quia volebat
 liberiùs viuere. I. Cur permisit pater? V.
 Quid? putas permisisse? patre absente, matre inuita profectus est. I. O miserum adolescentem,
 V. Immo verò miserrimum. I. Quid faciet?
 V. Id, quod ceteri, qui sequuntur illud vitæ genus:
 nempe spoliabit, rapiet, ludet alea, potabit, scortabitur. I. Estne ista
 militum vita? V. Omnino. I. Vnde scis istud.
 V. Audiui nuper ex patre, quum cœnarem
 vnâ. I. Quorsum narrabat talia? V. Docebat
 nos, nihil esse vtilius, quàm Deum timere,
 qui custodit paruulos, eosq; in viam rectam
 paulatim inducit. I. Et præceptor noster
 de ijs rebus sæpe nos admonet. V. Tanto
 magis debemus esse solliciti, vt pareptes
 charoshabeamus, & præceptores, quorum opera
 Deus ad nostram institutionem vitur. I. Vtinam
 vtrisque præstemus, quod ipse nobis in sua
 lege præcipit. V. Ita faxit ille. I. Faxit
 precor.

COLLOQ. IX.

Quidam reuersus ex Gallia præter opinionem & voluntatem

voluntatem patris, domo expellitur. Post aliquod tempus, amicorum opera redit in gratiam. Exemplum eius, quod per iram peccatur: item stultæ matrum indulgentiæ in liberos.

LVCAS. IACOBVS.

AVDIO fratrem tuum iam rediisse ex Gallia, I. Sic est. L. Solusne redijt? I. non omnino. L. Quis igitur cum illo? I. Quidam ciuis huius oppidi, qui ferè biennium illic habitauerat. L. Cur iuerat frater? I. Missus illic fuerat à patre, vt Gallicè disceret loqui. L. Quam igitur ob rem non fuit illic diutius? I. Non poterat ferre diutius matris desiderium. L. O tenellum adolescentem. quotum agit annum? L. Septimum decimum, si rectè mater meminit, ex qua id audiui scire. I. Age, quo vultu à patre exceptus est eius aduentus? I. Rogas? pater nō sustinebat illum aspicere: quin etiam nec salutatione dignatus, nec alloquio, iussit eum abire è conspectu. L. Quid præterea? I. Nisi mater cum lacrymis intercessisset, iubebat apparitorem accersi, qui miserum in carcerem conijceret. L. Atqui non poterat iniussu magistratus. I. Nescio, tamen conabatur. L.

P 4

Quid

231 COLLOQ. SCHOLAST.

Quid postea factum est? cubuitne domi vestra? I. Minimè verò. L. Vbi igitur? I. Sororis meæ virum nostin? A. Tanquam te. I. Eò missus est à matre, dum patris ira deferuesceret. L. Quid tandem accidit? I. Egit mater cum propinquis & amièis nostris, vt iratum patrem mitigarent. L. Sic igitur frater tuus cum patre in gratiam redijt. I. Id non fuit magni negotij. Iam enim patrem coeperat pœnitere, quòd sic excanduisset, quodque tam grauitèr accepisset filium. L. Nempe dies, eius iram lenierat. I. Ea tamen lege recepit illum, vt promitteret se in Galliam rediturum statim à vindemia. L. Vide quàm ineptus sit iste in matres nostras affectus. I. Atqui ipsæ matres sunt in causa. cur enim adeo temèrè nos adamant? I. Naturam cogere difficile est. I. In hanc sententiam tenesne versum ex Horatio? L. Naturam expellas furca licet, vsq; recurret. I. Sed quid hoc? dum fabulamur, à lusu cessatum est. L. Nihil inde nobis accidet mali, ad disputationes conueniamus iam.

COLLOQ. X.

Olerum quorundam nomina enumerantur. Moritum

retum Virgilianum. Letitia ob rem culinariam. Apu-
cro fructus & olera carnibus præferuntur. Studiosis
satis est modicum & alimentum. Parentes agrè ferunt,
nisi filios in schola bene curatos videant. Matrum in-
dulgentia. Parentum amor in liberos non facile immuta-
tur.

C O N R A D V S A L A M B E R T V S

VBI fuisti hodie post prandium? L. In
orto præceptoris. C. Quid illuc iue-
ras? L. Ille me miserat petitem olera. C. Quæ
tandem olera collegisti? L. Vix enumerare
possem omnia. C. Saltem quæ occurrent
memoriæ. L. Sed cur istud quæris? C. Ut
interim recordemur aliqua rerum nomina,
quæ paruuli didicimus. L. Pulchra est exer-
citatio, præsertim quum aliquid nobis sup-
petat otij. Audi igitur: collegi allia, serpyll-
um, porros, capas, nasturtium, cuminum,
foeniculum, thymum, amaracum, hyssopū,
apium, saluiam, satureiam. C. Herbæ sunt
olentes, quas adhuc numerasti. L. Sic insti-
tueram, memoriæ gratia. C. Perge porro.
L. Paucae quidem restant, vt betæ, cichori-
um, lactuca, oxalis, eruca, brassica, portu-
laca. plures non occurrunt. C. Qui potuisti

P S tot

plures non occurrunt

t. seminisse? L. Præceptor mihi dederat scriptum catalogum. C. Et noueras omnes? L. Noram: alioqui eum interrogassem. C. At ego non noui omnes: quamuis nomina didicerim. L. Ego tibi piures etiam demonstrabo, quum licebit nobis in hortum ire. C. Multum ne attulisti? L. Plenum calathum. C. Sed de singulis, quantum? L. Nimis es curiosus: quid vis? de singulis attuli, quantum opus fuit. C. Tametsi curiosus tibi videor, tamen hoc mihi velim respondeas. Scin tu in quem usum præceptor tot olerum generaret apparanda? L. Partim ut ius bene condatur, partim ut minutal ex oleribus fiat. C. Quam bene consulti nobis. L. Optimè, sed tamen ea non est causa præcipua. C. Quanam igitur? L. Legistine vnquam Moretum Virgilij? C. Carmen quidem legi sed moretum nunquam edi. nec vidi, quod sciam. L. At videbis, spero. Nam præceptor vxorem docuit conficere: & illa confecit ex eius præscripto. C. An apponetur aliquid in cœnam boni? L. Saltem ius carniū pingue, bene conditum, carnes optimæ, & minutal ex oleribus. C. Vnde scis ista? L. Omnia vi-
di in

LIBER QVARTVS. 224

di in culina, quum iussus essem adiuvare,
 præcipue in meis oleribus repurgandis. C.
 Quid moretum? non saltem gustabimus? L.
 Immo dabitur nobis. nam confectum est,
 quod satis sit omnibus. C. Ista mihi sapiunt
 magis, præsertim æstate, quam carnes ipsæ,
 aut pisciculi. L. Optarem profectò ser-
 uari carnes in hyemem, vt tota æstate olera
 & fructus esitaremus. C. Atqui, vt accepi,
 ista minus alunt. L. Id ego audiui quo-
 que aliquoties: sed quid opus est tanto stu-
 diosis alimento? C. Non tanto, fateor, si ta-
 men parentes nos viderent pallidos & ma-
 cilentos, statim eius rei culpam assignarent,
 præceptorum. nonne sic est? L. Non est dubi-
 um: sed quid agas? ferè parentes, præcipue
 matres nobis indulgent nimium. C. Vera
 quidem dicis: sed tu interim matris indulgẽ-
 tia libenter frueris. L. Quasi verò tu minus.
 C. Ne mentiar, quod tibi adscribo, in me
 quoq; frequenter experior. L. Non possu-
 mus parentum erga nos affectum, nisi nostris
 vitijs, immutare. tantum caueamus eorum
 abuti benevolentia: sed in primis laudemus
 illum patrem nostrum benignissimum, qui
 nobis

235 COLLOQ. SCHOLAST.
nobis tales progenitores dedit. C. Ista libens
audio: sed nos hora vocat. L. Agè, finem
imponamus.

COLLOQ. XI.

*De carnis emptione. Diuinitio ex coniecturis.
Contra vulgi opinionem de fortuna. Mali mores tenaci-
us retinentur. Solus Deus adiutor. Lingue lapsus ex
imprudencia. Memoria exercenda. Dociles, proficuum
admonitu.*

MAVRICIVS. DIODORVS.

Vnde redis? D. E foro. M. Quid emi-
sti? D. Carnem. M. Qualem? D. Vi-
tulinam. M. Ostende, quæso: ferè noua res
est hoc tempore. D. Vide M. Bona videtur
mihi. D. Non falleris opinor. M. Quot
sunt libræ? D. Nolunt appendere vitulinam,
M. Cur non? D. Propter nouitatem, M.
Vide astutiam: scilicet quisq; vendit, quàm
potest carissime. D. Rem acu attigisti. M.
Quantum putas pendere? D. Duas libras,
& paulò amplius. M. Quanti emisti? D. A-
gè, diuina. M. Non sum diuinus. D. At-
qui multi diuinant: qui tamen diuini non
sunt. M. Fieri potest: sed ex quibusdam con-
iecturis: alioqui diuinitio vetita est in diui-

nis

nis literis. D. Diuina igitur ex coniectura.
 M. Emisti totum duobus assibus? D. Paulo
 minoris. M. Quanti ergo? D. Tenta iterum.
 M. Viginti denariolis. D. Nolo te diutius
 torqueri de nihil. M. Dic igitur, sodes. D.
 Hoc totum constitit mihi sex quadrantibus.
 M. Profecto fortuna tibi pulchrè fauit. D.
 Quam mihi narras fortunam? M. Hic mos
 est loquendi. D. Mos, vt dicitur, tyrannus
 est pessimus. Atq; vtinam bonos mores tam
 studiosè toleremus, quàm obstinatè retine-
 mus malos. M. Tunc melius se haberent o-
 mnia. D. Nos igitur fortunam istam ethni-
 cis & impijs relinquamus. Fortuna nihil est:
 solus est Deus, qui fauet nobis, solus est ad-
 iutor & protector noster. M. Istud quidem
 certò scio, fideliter credo, & verè confite-
 or: sed quid agas? saepe labitur lingua nihil
 mali cogitante animo. D. Oportebat te illud
 meminisse. Ne lingua præcurrat mentem.
 M. Istud quidem didicimus è septem sapien-
 tum dictis: sed non semper occurrunt eius-
 modi pulchrè dicta, licet ea mandauerimus
 memoriæ. D. Tantò igitur magis illa *et ex-
 sur*ercenda, vt nobis, quum opus est, suppetant.
 M. Isto

M. Isto tuo admonitu discam esse aliàs prudentior. D. Sed audio signũ dari: desinamus.

COLLOQ. XII.

Herus cum famulo de rebus in foro venalibus, & earum commodè emendi ratione colloquitur.

HERVS. FAMVLVS.

F Vistine hodie in foro? F. Fui. H. Quando? F. Post concionem sacram. H. Quid emisti nobis? F. Ferè nihil. H. Quid autem? F. Butyrum. H. Quanti? Quadrante. H. Tantillum? F. Non ausus sum amplius emere. H. Quid timebas? F. Ne bonum non esset. H. Satis prudenter factum. F. Cur istud dicis her? H. Quia malim te esse hac in re timidior, quam audaciorem. Sed nunquid emisti præterea? F. Nihil. H. Eho, nihilne? F. Nihil prorsus. H. Vah, quàm parcè nobis obsonatus es. F. Quid aliud emere potuissim? H. Quasi nescias, quibus cibis oblectari soleam. F. Scio te amare caseum molliusculum, & pyra, & alios fructus recentes. H. Rectè dicis: cur ergo non emebas? F. Caseus carior erat pro nostra pecuniola. H. Quid fructus? F. Alijerant non satis maturi: de alijs ego dubitabam, essentne boni. H. Miser, non poteras

poteras gustare? F. Atqui istæ mulieres nihil gustari permittunt, nisi te emturū affirmes H. Nihil mirum. multi enim gustarent animi tantū gratia. Tu igitur esto aliās prudētior. F. Quomodo? H. Si videris pulchrum aliquem fructum, eme aliquantulum denariolo, vt facias periculum. F. Quid tum præterea? H. Si tibi sapuerit, tum emito amplius: sin minus, relinquito, & aliò te conferto. F. Bona est ista cautio. H. Memineris igitur, vt ipse postea vtaris. F. Ego, vt spero, meminero diligenter. F. Nunquid vis præterea? H. Vt cures, quæ tui sunt officij, deinde literis incumbas.

COLLOQ. XIII.

Præceptoris accusatio in Germanicè loquentes. Eiusdem ad latinè loquendum exhortatio. Interpretatio edicti de uetito Germanico sermone. Malè acturi querunt latebras. Iniquorum peruersitas. Nitimur in uetitum. Doctrina Christi & timor Dei auocant à malo. Exhortatio ad rectè uiuendi studium.

CAROLVS. QVINTINVS.

A Dfuiſti ne matutinæ precationi? Q. Adfui. tu verò ubi eras? C. Iueram ad patrem in cauponam. Q. Quid eò? C. Heri vesp̄ri iusserat, vt se conuenirem bene mane. Q.

vesperi iussērat, vt se conuenirem bene manē. Q. Quī ausus es tam manē prodire, idque id inconsulto præceptore? C. Heri veniam impetraram, antequam iretur cubitum, Sed dic mihi, quid ille à precatione palàm admonuit? Q. Audiui, inquit, esse inter vos, qui sæpenumero Germanicè fabulentur: & nemo interea vestrūm mihi quicquam indicat: quòd est argumentum consensionis omnium in eodem peccato. Hæc fuit accusationis summa: deinde in eam sententiam multa dixit, quæ meminisse non potui. C. Sed quæ tandem fuit conclusio? Q. Quamobrè, inquit, admoneo vos, vt alius alium ad Latinè loquendum cohortemini diligenter, & eorum nomina, qui parère noluerint, ad me quàmprimum deferatis, vt huic malo remedium adhibeam. C. Nullum igitur verbum licebit afferre Germanicum? Q. Quantum ex verbis eius colligere potui, non ita rem intelligit. Non enim, vt scis, vsq; adeò est feuerus exactor, vt statim puniat, si cui verbum aliquod inter colloquendum exciderit, C. Aliquoties, vt memini, palàm dixit, edictum ad eos demum pertinere, qui quum
Latinè

Latine sciant, tamen semper la tibia qua-
runt, vt Germanicè fabulentur, idq; de rebus
ineptissimis. Q. Ea est quorundam pertina-
cia, vt malint sapissimè vapulare repugnan-
do præceptis honestissimis, quàm laudari at-
que etiam diligi obsequendo. C. Meministi
audire ex ipso præceptore, Nitimur in veti-
tum? Q. Memini. atque adeò est verissimum?
tamen qui doctrinam Christi libenter ample-
ctuntur, non studio peccant, neq; malitia.
C. Istud præstat verus ille timor Domini. Q.
Tales igitur, quoad licet per naturæ infirmi-
tatem, sedulo cauere nituntur, ne quid scien-
tes faciant, dicant, aut cogitent, quo Deus vel
minimum offendatur. C. Ergo studeamus &
nos id ipsum cauere, studeamus rectè viuere,
& Dei nostri parère voluntati: non modò ne
vapulemus, sed magis, vt illi optimo patri no-
stro placeamus. Q. Ita fiet, vt ferè simus non
tenebrarum, sed lucis filij. C. Sed de his aliàs
pluribus: nunc ad disputationes recipiamus
nos. Q. Ecce, vocat signum.

COLLOQ. XIII.

*Aliquot nomina carnis generum. Reprehenditur im-
peritè locutus. Viuarium ferarum. Hortatio ad agnoscen-
da beneficia Dei. Eleemosyna secreta. Locus ex Euan-
gelio.*

Q ALBER-

ALBERTVS. TIBERIVS.

Nunc demum redis à foro? T. Quid demum? tanta est ad macellum turba, vt vix accedere potuerim. A. Quas attulisti nobis carnes in diem crastinum? T. Bubulam & veruecinam. A. Estne in foro carniū magna copia? T. Tanta profecto, vt mirer adeo caras esse. A. Nihil mirum, vt multæ sunt carnes, ita multi, qui carnes edunt quotidie. Sed quæ potissimum vidisti carnis genera? T. Vidi bubulam, vitulinam, ouillam, veruecinam. suillam, hoedinam, agninam. A. Nihilne amplius? T. Quid velles præterea? A. Nihil igitur erat ferinæ? T. Non queo referre simul omnia: imò etiam ferinam vidi. A. Qualem? T. Ceruinam & aprugnam, o quàm pinguis est aprugna. A. O quàm ineptus es. T. Quid ita? A. Quia falleris in rerum nominibus. Nam quod in sue domestico dicitur aruina id in sue fera (id est apro) callum vocatur, & est in eo genere durissimum. T. Istud quidem audire non memini. A. Nunc audisti: manda, si placet, memoria. T. Tu verò Doctor vnde didicisti? A. Domi nostræ ferinæ caro, res est frequentissima. T. Vnde

Vnde vobis tanta est copia? A. Pater habet ruri ferarum multarum viuarium, ex quo interdum solidi apri in urbem adferuntur.

T. Quale est viuarium istud? A. Locus est ferè quadrangulari forma, amPliissimus, muris altissimis septus vndique confitus multis & proceris arboribus, inter quas sunt dumeta maximè densa. T. Quales sunt illic arbores? vtrum urbanæ, an syluestres? A.

Syluestres ferè omnes, sed in his sunt potissimum quercus & fagi: quarum glande pascuntur cerui, apri, damæ. T. O quantas merito gratias Deo debetis, qui vobis largitus est tantum rerum omnium abundantiam.

A. Non sumus immemores beneficiorum eius. Pater enim plurima bona in pauperes erogat: quod tamen tibi vni dictum esse velim. T. Cur ita? A. Quia talia non vult

prædicari. T. Tantò magis laudandus, quòd Christi præceptum verè sequitur: cuius verba apud Matthæum scripta sunt,

Quum facis, inquit, elemosynam, & quæ sequuntur, A. Quoto capite? T. Sexto, nisi me fallit memoria, A. Sed hæc hæctenus, satis enim sumus collinquenti, & iam ad disputandum

Q²

conuenitur.

243 COLLOQ. SCHOLAST.

conuenitur. T. Eamus igitur. A. Sequere me: aut si mauis, præcede. T. Ego neutrum faciam, sed vnà ibimus.

COLLOQ. XV.

De studiorum tempore amisso. Eius recuperandi spes. & quibus modis id fieri possit. Vini magistri uox. Hortatio ad animum bonum.

GODFRIDVS. MATTHIAS.

Hodie igitur demum ē villa reuertisti?
 M. Hodie, idq; paulò ante prandium.
 G. Atqui dixeras, te futurum illic modò biduum. M. Ita sperabam fore, & sic pater promittebat. G. Quid igitur obstitit, quo minùs redieris citiùs. M. Mater me detinuit; tametsi etiam cum lacrymis eam obsecra-
 rem, vt me missum faceret, G. Sed cur te tamdiu remorata est? M. Vt se comitarer in reditu. G. Quid verò agebat interea? M. Colligebam fructus cum rusticis nostris. G. Quos fructus? M. Quasi non sint tibi noti fructus autumnales, & serotini, pyra, mala, iuglandes, castaneæ. G. O iucunda exercitatio. M. Non est iucunda solùm, sed etiam frugifera. G. Sed hoc malum, quòd interim quinque aut sex prælectionum fructus tibi periit.

perijt. M. Non omnino perijt, spero; curabo pro viribus, vt aliqua ex parte recuperem. G. Quid facies? M. Describam, quam poterò diligentissimè. G. Quid tum postea? M. Ediscam ipsam auctoris orationem. G. Sed sententiam non satis intelliges. M. Ipsa me iuuabit præceptoris interpretatio, vt sensum magna ex parte assequar. G. Nec tamen id satis erit. M. Tu, si placet, aderis mihi per otium, vt conferamus vnà. G. libenter equidem faciam: sed ne istud quidem sufficiet. N. Non habeo, quid possim amplius. G. Quanto præstitisset viuam audire magistri vocem. M. Multò sanè præstiterat; sed quando id mihi non contingit, nec mea culpa factum est, nihil habeo, quòd me accusẽ in hac parte. H. Rectè dicis, fac igitur habeas animum bonum. Nam quod ego tecũ pluribus verbis de hac re disputauì, non ideo feci, quòd vellem te adducere in desperationẽ: sed totum illud profectum est ex meo in te amore singulari. M. Haud mihi dubium est; quòd fit, vt maiorem tibi habeam gratiam. G. Sed ecce, vocat nos ad cœnam tintinnabulum. M. Nuntius oportunus.

245 COLLOQ. SCHOLAST.
COLLOQ. XVI.

*De vindemia . & mediocri vini prouentu , item
de fructibus arborum narratio.*

IOANNES. PETRVS.

Salue Petre . P. O Ioannes , auspicator ad-
ueneris , valesne bene ? I. Optimè , gratia
Deo : tu verò , vt vales ? P. Rectè sanè , Dei
beneficio , sed quando redisti domo ? I. Nu-
diustertius . P. Bene habet . opportunè veni-
sti . I. Nempe sciebam instare vocationis ter-
minum . P. Placetne , vt otiosè aliquandiu
confabulemur ? I. Maximè , dummodò feto-
ti simus ab hac turba clamosa ludentium . P.
Bene mones : secedamus in auditorium il-
lud , quod est apertum . I. Quàm aptè hîc se-
demus ? Agè , loquamur liberè . P. Suntne
peractæ vestræ vindemiæ ? I. Omnino . P.
Quantum temporis posuistis in toto opere ?
I. Dies circiter quindecim . P. Tu igitur sem-
per interfuisti ? I. Nullum intermisi diem . P.
Quid agebas ? I. Vuas sapius colligebam . P.
Ad verbum Colligebam debuisti aliquid ad-
dere . I. Quidnam quæso ? P. Et edebam . I.
Quid opus fuit ? de hoc nemo dubitare po-
test . Quis enim fructus bonos & maturos le-
git,

git, quin edat etiam ex optimis? P. Profectò rectè loqueris: euge, responsum laudo. I. Iamne putabas os occlusisse mihi? P. Istud ne cogitavi quidem. I. Quid igitur? P. Non exspectabam tam promptum, tam quàm prudens responsum. I. Nihil est, quòd mireris. Nam, ut est in proverbio, Sæpe etiam est olitor verba opportuna loquutus. P. Cui debes hoc proverbium? I. Magistro Hermanno. Is enim dictat nobis interdum proverbia eiusmodi, & pulchras sententias ex bonis auctoribus. P. optimè vobis consulit, sed quibus horis id solet facere? I. Nonnunquam à cœna: sæpius autem, quum in auditorio nihil habemus reddere. P. Utinam sic omnes facerent: dummodò non essent impedimento quotidianis scholæ exercitationibus. I. Bene subiunxisti istam exceptionem per adverbium Dummodo. Sunt enim quidam pædagogi, qui suis dictatis & privatis lectionibus sic onerant pueros suos, ut non possint in schola satisfacere. P. Inde fit, ut ipsi præceptores interdum conquerantur de talibus pædagogis. Sed quid agimus? redeamus ad sermonem institutum.

I. Placet. *P.* Fuistine semper occupatus in vuis colligendis? *I.* Opus illud paucis diebus abfoluitur: propterea, quòd magnus operariorum numerus ad id conduci solet. *P.* Quid deinde fit? *I.* Calcantur vuæ: vinum hauritur è cuppis maioribus: eadem opera diffunditur in dolia: deinde vuæ ipsæ nondum expressæ subijciuntur prelo in torculari: postremò exportantur & abijciuntur vinacea. *P.* Atqui non curabas ista. *I.* Imò curabam aliqua ex parte. Non agendis omnibus inteream, maximè vt sollicitarem operarios. *P.* Eras ergo illis tanquam perfectus & quasi magister operum. *I.* Imò eram re vera magister operum & præfectus. *Pater* enim me præfecerat. *P.* Quàm gaudebas isto magisterio. quàm pulchrum erat videre te cum tua grauitate alijs imperantem, alios adhortantem, alios deniq; arguentem. *I.* Profectò si vidisses me, dixisses alium esse, quàm in schola discipulum. *P.* Vt video, non eras otiosus. *I.* Imò, vt bonus paterfamilias adhibebam sæpenumero manus operi, vt ipsos operarios meo exemplo instigarem. *P.* Non abs re, vt apparet, pater te huic muneri præfecerat. *I.*

Nempe

Nempe alijs in rebus expertus erat méam diligentiam. *P.* Absit tamen verbo iactantia. *I.* Ego sic intelligo : sed liberè sic loquor , quia cum familiari meo. *P.* Sed pergamus. Quanta est vobis vini copia? *I.* Mediocris : qualis ferè hoc anno vbique esse dicitur , tametsi vinum rubrum habemus affatim : album non item. Verùm quicquid est , contenti sumus , & de manu Domini cum gratiarum actione recipimus. *P.* Quot impleuistis dolia? *I.* Plus minus quadraginta : sed sunt alia alijs maiora. *P.* Papæ. Non tibi videtur in agnus proventus? *I.* Satis quidem , sed non pro ratione anni superioris. *P.* Quid refert? quantò minor est quantitas , tantò etiam pluris venditur. *I.* Sic ferè solet euenire. Sed nónne tibi videor satis narrasse de vindemijs? Quid præterea desideras. *P.* Quoniam si abundamus otio , volo etiam aliquid ex te audire de fructibus arborum. Est enim quasi altera vindemia. Nónne habetis multos? *I.* Plena tabulata , quæ est Dei benignitas. *P.* Quando collecti sunt? *I.* Quo tempore vinum faciebamus , familia colligebat. *P.* Quæ sunt vobis eiusmodi fructuum genera? *I.* Mala , pyra,

Q 5 ra , ca-

249 COLLOQ. SCHOLAST.

ra, castaneæ, iuglandes: sed malorum & pyrorum multa est varietas. P. Quid cotonea? non etiam habetis? I. Imò habemus: sed ea sub malorum genere continentur: unde & alio nomine appellantur mala cydonia. P. Quid autem attulisti huc rediens? I. Nihil, nisi quasillum vuarum selectarum, sed singulis posthac hebdomatib. mihi afferentur plenis saccis mala, pyra, castaneæ. P. Interea da mihi, quæso, aliquot ex vuis tuis. I. Eamus in cubiculum meum, illic dabo tibi. P. Equidem paratus sum; eamus. I. Illic etiam agemus de repetendo ultimo in diem Lunæ colloquio. Nam, ut opinor, id præceptor inprimis exiget.

COLLOQ. XVII.

Puer à patre commendatus præceptori. Verus amor patris in filium. Correctio necessaria puero. Pæna etiam iniusta ferenda est, & quare, Christus pro nobis passus immeritò. Optatum pium & sanctum. Hortatio ad diligentiam. Exemplum pueri studiosi & obedientis.

EUSTATHIVS. BRANDANVS.

A Vdiui patrem tuum venisse hodie in gymnasium. B. Verum audiuisti. E.
Quæ

Qua venerat gratia? B. Vt pro meis alimentis præceptor numeraret pecuniâ, simul vt me illi commendaret. E. Nunquàmne te cômendârat? B. Immodò sapissime. E. Quid sibi vult ista commendatione tam frequenti? B. Amore vero me prosequitur. E. Quid tum? B. Ideo cupit me diligenter erudiri. E. Quidli commendat, vt sapius vapules? B. Ea est fortasse causa: sed quid inde? non propterea me diligit minus. E. Vnde istud colligis? B. Quia puero tã necessaria est correctio, quàm alimentũ. E. Verum quidem dicis, sed pauci ita iudicant. Nemo enim est, quin panem, quàm virgam malit. B. Illud est naturale omnibus: quis neget? sed tamen patienter ferenda est pœna, præsertim iusta. E. Hæc habetur in libello morali sententia, Quod merito pateris, patienter ferre momento. Sed quid si pœna sit iniusta? B. Ea quoq; patienda est nihilo minus. E. Cuius causæ? B. Propter Iesum Christum, qui mortem iniustissimam, eamq; acerbissimam tulit pro peccatis nostris. E. Vtinam id nobis in mentem veniret, quoties aliquĩd patimur. B. Præceptor id nõs saepe monet, quoties occurrit occasio, sed surdis

251 COLLOQ. SCHOLAST.

dis narratur fabula, vt est in prouerbio. Ea
Ergo demus operam, vt simus posthac dili-
gentiores. B. Ita faxit Deus.

COLLOQ. XVIII.

*Diuinis rebus omnia sunt postponenda: sed se-
re contra fit. Homo semper homo est, nisi diuino spiritu
renouatus. Exemplum hominis, quo eadem facit, quæ
in alijs reprehendit. Turpe est doctori &c.*

GOTSCHALCVS. THOMAS.

CUr non interfuisti hodiernæ concioni? T.
Occupatus eram in scribendis literis. G.
Non poteras differre negotium? T. Urgebat
tabellarij festinatio. G. Atqui præceptor do-
cet nos, omnia postponenda esse Dei nego-
tiji. T. Docet quidem, neque id mihi dubi-
um est: sed nunquam sumus adeò perfecti,
quin sæpe Deum terrenis istis postponamus.
G. Istud malum. T. Pessimum verò: sed sem-
per homines sumus, nisi Deus nos Spiritu
suo immutauerit. Sed dic, quæso, fuitne
frequens auditorium? G. Non admodum,
pro more solito. T. Vnde fit istud? G. Igno-
ras populum nunc esse occupatum in vinde-
ntiji? T. Non ignoro: sed non possunt ho-
mines diuinis rebus vnicam horam impen-
dere

dere? G. De hoc non est meum reddere tibi rationem: hoc tantum dico, Turpe est doctori quum culpa redarguit ipsum. T. Papæ. quantum colaphum impegisti mihi. Vale, verbum non amplius addam. G. Esto igitur aliàs prudentior.

COLLOQ. XIX.

Discessurus quidam ante vacationem scholasticam reprehenditur à condiscipulo. Consilia humana à Deo reguntur. Sua cuiq; tractanda scientia. Modeste sapiendum. **MARSILIVS. CORNELIVS.**

TV igitur cras, vt audio, discessurus es? C. Cras, si Dominus permiserit. M. Eho, cur tam citò? C. Vrget me pater. M. Immo tu vrges patrem. C. Itane tibi videtur? quomodo paterem vrgeri possum? M. Afsidua missione literarum. C. Tantum semel scripsi, instare vacationem scholasticam. M. Quando misisti literas? C. Hebdomade superiori. Quo die? C. Veneris. M. Quid facies domi? C. Instat vindemia: interim colligendi sunt fructus arborum. M. Poteras expectare dimissionis diem. C. Nescio, quando sit futurus. M. Spero fore ad finem proximæ hebdomadis. C. Sed istud non est in no-

253 COLLOQ. SCHOLAST.

in nostro situm arbitrio. M. Ne in præceptoris quidem. C. Cuius igitur? M. Solius Dei, qui hominum consilia suo nutu gubernat. C. Atqui Satanas videtur interdum gubernare. M. Quantum Deus ipsi permittit. Sed ista sapientioribus relinquamus. C. ~~T~~u est. monet enim prouerbiū, Ne sutor ultra crepidam. M. Sæpe istud ex præceptore audiuius. C. Item quoq; non semel docuit nos illam Pauli sententiam, noli altum sapere: sed time. M. Illud etiam frequenter habet in ore, Altiora te ne quæsieris. C. Sed audin tu ad cœnam signum dari? M. Adhuc pulsat aures meas tintinnabulum. C. Eamus in aulam, vt intersimus precationi. Cras ante discessum te salutabo.

COLLOQ. XX.

Patientia in paruis excitata paulatim crescit. Volente Deo nobis accidunt mala. Prouidentia Dei Memoria fluxa eam non exercentibus. Memoria exercenda ratio. Negligentia. Spiritus Dei nos excitat. Breuis exhortatio ad excutiendam negligentiam, pigritiam, tarditatem.

PROCHORVS. CHRYSOSTOMVS.

Q Voludi genere hodie te exercuisti? C. Inglandium. P. Ecquid lucrifecisti? C. Immo perdidisti. P. Fortuna igitur tibi aduersa

uerſa fuit. C. Nefcio, vuz fortuna: tantum ſcio mea culpa id accidiffe, ſed ita volente Deo. P. Cur Deus id voluit? C. Vt hinc diſcam ferre grauiora, quum acciderint. P. Quafi verò Deus luſiones puerorum curet. C. Curat profectò: quin etiam nihil ſit in rerum natura ſine diuina prouidentia. P. Siccine philoſopharis? quiſnam te iſta docuit? C. Non tute audifti ſape ex concionatore noſtro? P. Fieri poteſt, vt audierim: ſed quid agas? fluxa eſt mihi memoria. C. Nimirum, quia illam non exerceſ. P. Quo-
modo exercenda eſt? C. Primùm diligenti
attentione: hoc eſt, diligenter aduertendo
ad ea, quæ audimus aut legimus: deinde
eadem ſape repetendo: deniq; docendis alijs
ea, quæ didicimus. P. Iſta nòris ſæpius in-
culcantur à præceptore: ſed me miſerum,
quàm ſupina eſt hæc meanegligentia. C.
Sic ſumus omnes, niſi Spiritus ille Dei nos
excitet. P. Quid igitur faciam? C. Exper-
giſcere, mi Prochore, toto animo, totiq;
viribus ad Deum aspira: illum aſſiduè & pio
affectu precare: vigilans eſto; prauos fugi-
to: verſare cum bonis: tum moribus facilli-
mis effice,

255 COLLOQ. SCHOLAST.

mis effice, vt eos tibi familiares reddas. P. Quid tandem consequar? C. Rogas? si te istis moribus assuefeceris, Dominus Deus sua clementia tui miserebitur, breuiq; animum tuum immutatum senties. P. O quàm opportunus hic mihi congressus fuit. obsecro te, mi Chrysostome, vt sapius colloquamur. C. Per me non stabit, quoties vtriq; licebit per otium. P. Gratias ago maximas. C. Non est quòd agas. recipiamus nos in auditorium.

audi

COLLOQ. XXI.

Quidam reprehenditur, quod animi causa nocuerat. Peccatum per ignorantiam. Deus ad vsum nostrum creauit omnia. Beneficijs Dei non abuuendum. Ignoscendum puero sponte delictum confitenti. Ad precandum admonitio. Singulorum secreta preces. Perseuerantia in verbo Dei. Exemplum rarissimum pueri qui admonitus culpam libenter confitetur.

ÆGIDIVS. MALACHIAS.

CUr hic dispergebas pisa? M. Quando? Ae. Post prandium. M. Id faciebam animi causa. Ae. Sed pisa ille vrde habueras? M. Acceperam è conchula, vbi reposita erant, vt crastino die coquerentur. Ae. Debuistine animi

animi causa malum facere? M. Non putabam
 id esse malum. Ae. An non est malum con-
 culcare panem pedibus? M. Istud ego nolle
 facere. Ae. Cur nolles? M. Quia panis est
 nobis maximè necessarius. Ae. Et pisa ipsa,
 & cætera quæ eduntur, Deus in usum no-
 strum creauit. M. Non ignoro: quin etiam
 pisces libenter vescor, si bene cocta & condi-
 ta sint. Ae. Præterea, vellesne abuti rebus ru-
 ris? M. Minimè. Ae. Tanto minus alienis de-
 bes. M. Istud satis intelligo. Ae. Ergo non
 rectè fecisti. M. Non rectè, feteor: non ta-
 men animo malo. Ae. Cur igitur facisti? M.
 Mea ineptia me ad illud incitauit. Ae. Quid
 inde meruisti? M. Plagas. Ae. Rectè dicis:
 sed, opinor, ex animo. M. Immo certè: ne
 me accuses, oro. Ae. Quandoquidem spon-
 te fateris, non accusabo. Sic enim velle se di-
 xit? præceptor sapissimè. M. Quid ille
 dixit? Ae. vt de rebus eiusmodi leuioribus ne-
 minem ad ipsum deferamus, qui modò cul-
 pam libens agnouerit. M. Istud ergo bene-
 ficium tibi debebo, mi Aegidi. Ae. Nihil
 velim mihi debeas hoc nomine: sed mecum
 precare Deum, vt à malo nos liberet. M.

R. lam

Quotidie in schola quater aut quinques pa-
lam precamur. Ac. Quid tum? M. Præterea
priuatim, quoties cubitum itur, quoties cu-
bitu surgitur. Nonne satis hæc sunt? Ac.
Præter illa, sæpe monet præceptor, vt inter-
dum pro se quisq; precandi causa secedat a-
liquò in secretum locum: meministi? M.
Memini probè: sed, vt scis, difficile videtur
esse, vt pueri secretis precibus assuescant. Ac.
Et tamen paulatim assuescere optimum fue-
rit. M. Progressu temporis Deus ipse noster
ad eam rem nos incitabit atq; assuesfaciet.
Ac. Ita fore sperandum est, si tamen verbi
eius tum lectionem, tum auditionem sedu-
lò prosequamur.

COLLOQ. XXII.

De quodam conuiuio. Qui conuiua, quæ seculo-
rum varietas, & copia, quis ordo fuerit, &c. Nota-
tur obiter conuiuiorum luxus. Gratiarum actio. Obiur-
gatur ipse conuiuator de luxu.

VICTORINVS. CASSIODORVS.

Quid est, quòd hodiè tam citò à patruo re-
dieris, præsertim cum fuerit conuiuium?
C. Quid illic fecissem diutius? V. Coenam ex-
spectasses, vt ederes de prandij reliquijs. C.
Satis ederam in prandio. Præterea iussit pa-
truus,

truis, vt domum reducerem præceptorem,
quem ego ad conuiuium deduxeram. V. Quid
frater tuus patrueus? cur in Indum vobiscum
non redijt? C. A matre retentus est in vnum
aut alterum diem. V. Quamobrem? C. Vt
illi resarciantur vestimenta. V. Illa est muli-
erum cura. Sed agè, quoniam nunc otiosi su-
mus, narra mihi, quæso, aliquid de conuiuio.
C. Quid de illo scire cupis? V. Primum qui
conuiuæ fuerint: deinde quàm lautum & o-
piparum conuiuium. C. Conuiuæ fuerunt
hi præcipui, quatuor Consules, Præfectus
urbis, & alij duo primæ notæ senatorum
numero. V. Nosti ne? C. De facie quidem:
sed eorum non teneo nomina. V. Nulline
præterea? C. Duo item ex patrui mei fami-
liaribus. V. Quotus accumbebat præceptor?
C. Quotus esset, non obseruaui: sed erat in
media ferè mensa, ex aduerso mei patrui. V.
Tu verò? C. Hui inepte, qui istuc rogas. E-
gone homunculus cum tantis viris epularer? Satis
hoc mihi honorificum fuit, quòd mini-
strarem. V. Nullane erant mulieres? C. Nul-
læ, præter vxorem patrui: quæ quidem se-
debat in mensa extrema. V. Quid ita tam
R 2 remota?

remota? C. Sic voluit ipsa, vt identidem commodius surgeret, propter ordinem ministrorum. V. Quid filius? C. Iuxta matrem assidebat, Habeo de conuiuiis: nunc exspecto de conuiuio. C. Onus mihi valde magnum imponis ac difficile, maximè propter memoriam: sed quando, vt dixisti, plusculum otij nacti sumus hoc pomeridiano tempore, dabo equidem operam, vt aliqua ex parte expleam desiderium tuum. V. Pergratum mihi feceris. C. Ea tamen lege, vt par pari referas, siquando dabitur occasio. V. De hoc nihil est, quòd dubites. Incipe. C. At ego interea sedere volo: quia longa est narratio. V. Eamus sub pergulam, vt in umbra commodius fabulemur. C. Audi nunc tam. V. Quia, vt ais, longa est narratio, dic mihi primum, quota hora accubitus est? C. Ferè decimi. V. Quota surrectum? C. Paulò ante meridiem. V. Sedebantne omnes commodè? C. Commodissimè. V. Nunc ad rem aggredere. C. Accipe igitur mensæ præludia. V. Appone, quum voles. C. In primis apposita sunt tenella crustula mellita operis pistorij, cum aromatite. V. Optimum sane

exor-

exordium, & ad conciliandos animos aptissimum. C. Omitte, quæso istas interpellationes, ne mihi perturbetur memoria. V. Post hæc non interpellabo, nisi siquid opus erit requirere. C. Sequutæ sunt pernæ salitæ, hila infumata, lucanicæ, linguæ bubulæ, sale quoq; & fumo induratæ. Atq; hæc ad excitandam appetentiam, & sitim acuendam. V. Quasi verò non satis acueretur solis æstu & feruore. C. Sic docti solent facere conuiuatores. V. Istæ audio libenter, præsertim quum exprimas omnia proprijs & significantibus verbis. Perge porro. C. Eodem ordine interposita sunt acetaria è lactucis capitatis, auium intestina frixa, minutalia ex vitulina, cum ouorum vitellis integris. Et hæc hæctenus de præludijs, qui missus primus fuit. V. Nihil interim bibitum est? C. Indigna homine quæstio. Quis enim vino hic parceret? vix tres, & quidem strenuissimi, fundendis potibus sufficiebamus. Sed de potibus agam posterius; sine me cibos expedire. V. Agè, sino. C. In secundo missu hæc ferè fuerunt artocreas, pulli gallinacei elixi cum lactucis, bubula, veruecina,

23 vitulina,

vitulina, suilla recens salsa, ius carniū, o-
uorum vitellis, croco & omphacio suauissi-
mè conditū, aliquot item iuscula ex oleribus.
V. Hic plus opinor fabulatū, quàm esum fu-
isse: quia scilicet assa expectabantur: C. Vix
mensam attingerāt, quū illa tollere lussi su-
mus. Venio igitur ad tertiū missū, in quo assa
hac fuerunt exposita: pulli gallinacei, pulli
colu mbini, anserculi fartiles, & succuli, item
cuniculi, armi veruecini, postremò ferina
duorum generū, opere pistorio incrustata. V.
Quid prætereā? C. Quid? Hem, pene præter-
misi, duæ perdices interiectæ cum lepulculo,
fabæ virides frixæ, & pisæ coctæ cum siliquis.
V. Nihilne piscium? C. In tēpore admones.
Erat trutta ingens, quæ diuisa fuerat in par-
tes quatuor, præter caudā: prægrandis item
lucius, ad eundē modū quadripartitus. Ta-
ceo minutos pisces, & mediocres, partim e-
lixos, partim assos aut frictos, itē caneros flu-
uiatiles, magno omnia numero: sed hæc ma-
gis ad ostentationem, quàm ad necessitatem,
de ijs enim ferè nihil gustatum est. V. Vnum
mihi videris prætermisisse. C. Quid illud est?
V. Nulline erant intinctus? C. Immo singu-
lis pro

his propemodū ferculis addita erant scitissimi
 saporis embammata, quæ coquus ipso miro
 artificio concinnauerat. Nec vero defuerunt
 capparides ex oleo & aceto, mala citrea, oli-
 uæ conditiuæ cum sua muria, acetū rosaceū,
 & succus oxalidis: V. O quot & quanta gulæ,
 irritamēta, C. Adde etiam, corporis & animi
 impedimēta. V. Sed quis, quæso, fuit vltimus
 actus fabulæ? C. Tandē quū iam nec carnes
 nec pisces vllus ederet, iubet patruus apponi
 bellaria: in quibus hæc fuerūt præcipua, ca-
 seus recēspiguissimus, itēq; vetus multiplex,
 scriblitæ, placentulæ, oryza in lacte cocta, &
 bene saccharata persica præcocia, ficus, cera-
 sa, vuæ passæ, cariotæ, tragemata forotina,
 falgama multorum generum, & alia quæ
 nunc mihi non occurrunt. Tanta denique
 fuit omnium esculentorum affluentia, vt
 mensa ipsa vix sustineret. Quid quæris?
 quater aut quinquies mutati sunt orbes &
 quadrulæ. Cibos crassos & duriores magna
 ex parte integros in culinam referebamus:
 adeo pauci attingebant propter delicatio-
 rum copiam. V. Quid confert tanta cibari-
 orum abundantia & diuersitas? G. Ad

R 4

grauan-

grauandum stomachum, & morbos complures generandos. Sed quid agas? sic fere hoc tempore viuatur. V. Qui talibus viris conuiuia faciunt, certare videntur de copia, de apparatu, de splendore, & lautitia. C. Et tamen existant inter huius ciuitatis leges, quædam, vt audiui sumptuariæ. V. Silent leges inter conuiuia, vt obiter è Cicerone detorqueamus aliquid. C. An putas omnes conuiuias illa sumtuum immanitate delectari? V. Non puto: nisi fortè sint lurcones, aut aforti, aut Apiciani, vt ita dicam, ventricolæ. Caterum quid est in causa? C. Rogas? conuiuatorum non modò stultitia, sed etiam infania. V. Maxima pars hominum morbo factatur eodem, vt ait Horatius, C. Sed nos hanc censuram omittamus, iuxta prouerbi-um. Ne sutor, &c. V. Redeamus igitur ad propositum. Quale vinum appositum est? C. Si de colore quæris: album, nigrum, fuluum sanguineum: deq; singulis coloribus vina multiplicia, si de bonitate, omnia fere generosissima: sed in primis commendabât illud vini genus transrhenanum, anseris à rubro quod pede nomen habet; deinde illud quoque

quoque, & quidem magis, quod vocant
 Furstenbergicum, seu Vallenſe, ſeu Bacha-
 racenum. V. Vnde hoc petebatur? C. E pa-
 trui cella vinaria, V. Habetne multum eiuf-
 modi? C. Duos cados, Quis fuit prandi ex-
 itus? C. Vbi videt patruus conuiuas omnes
 pene deſectos edendo, bibendo, colloquē-
 do, tunc vinum fundi iubet ſingulis: omnes
 ad extremum potum inuitat. hinc ordine
 tolluntur omnia: inſternuntur menſis latiora
 mantilia ex lino tenuiſſimo: datur aqua
 odorifera manibus leuiter abluendis. ego &
 patruelis de more Deo gratias agimus: ipſe
 verò patruus clara voce agit vniuerſo coetui.
 tandem primus Conſul, conuiuarum no-
 mine, ſatis accurato ſermone publicas agit
 conuiuatori: ſimul obiurgat eum, quòd tam
 magnifico & ſumtuoso apparatu conuiuatus
 fuerit, Immo, inquit patruus, mihi, quaſo,
 ignoſcite, quod vos pro diguitate non ſatis
 ampliter tractauerim. His dictis, ſurgunt è
 menſa vniuerſi: magna pars, valedicto, ſta-
 tim diſcedit: ceteri manent, ſtantes & col-
 loquentes in aula. V. Quid vos interea, qui
 miniſtraueratis ad menſam? C. In culinam

R s ad pran-

265 COLLOQ. SCHOLAST.

ad prandium nos recepimus : corpus illic
 vitiose & ex animi sententia curauimus. V.
 Vbi erat interim præceptor ? C. Patruus il-
 lum seorsum vocauerat ad colloquium. V.
 Credo, vt te & filium suum de meliore nota
 commendaret. C. Istud est verisimile. V.
 Nescis, quæ fuetit causa tanti conuiuij ? C.
 Quid mea scire refert ? V. Tanto minus igi-
 tur mea. C. Rectè colligis ; & sic expectabam.
 V. Atqui non sum dialecticus. C. Tibi est na-
 turalis dialectica. V. Eandē habent & rustici.
 C. Sed agē, dic mihi seriō, non ego te tracta-
 ui magnifice ? V. Tali conuiuio nunquam in-
 terfueram. C. Gaudeo stomacho tuo satis os-
 se factum. V. Est Deo gratia, qui dedit no-
 bis otium tam iucundum. C. Surgamus tan-
 dem. nam audio pueros à lusu discedere.

COLLOQ. XXIII.

*De scholastica societate in conferendis merendis
 cibis : Auspicantur merendam à carmine in Dei laudem.
 Cura de pauperibus. Matrum in filios amor ineptus.
 Diuinare ex coniecturis non est malum. Exhortatio ad
 diuinas laudes, & gratiarum actionem. Notatur voraci-
 tas in edendo. Reprehenditur abusus verborum notione.
 Latine loquendi seruanda est proprietas. Ex praua insti-
 tutione vi tia contrahuntur. Deteriora pertinacius hæ-
 rent.*

rent, Exemplum permissæ hilaritatis in Christianorum
conuiujs.

PHILOGVS. POLYCARPVs.

Tityre, tu patulæ resides sub tegmine mori,
Tu ne hic solus eris tam lentus tamq; supinus?

Po. O Melibœe, Deus nobis hæc otia fecit:

Ille Deus magnus, qui nostrum fecit in usum
Omnia, dent propriam cunctis animalibus escam:
Qui mare, qui terras, & quod tegit omnia, cœlum
Condidit: ille, opifex rerum qui summus habetur.

Ph. Carmina mitte loqui: nunc me liquere camæna.
Est mihi mens alibi: cupio certare merenda.

P. Sed tamen hac mecum poteris residere sub vmbra.

Namq; hic (vt cernis) locus est satis amplus viriq;.

Ph. Mittamus ergo versiculos: & merendas
nostras conferamus. Po. Per me non stabit:

scrutemur peras; agè, explica tuam. Philo.

Expecta parumper. Dic mihi prius, quid

habes in merendam? Po. Panem. Ph. Quasi

verò sine pane merenda esse soleat. Po. Ne

panem quidem pauperes semper habent. Ph.

In tempore admones: ponendæ erunt reli-

quæ nostræ in eorum corbulam. Po. Quid si

reliquarum nihil fuerit? Ph. Saltem resta-

bit panis: & hoc satis erit, sed dic tandem,

nunquid habes opsonij? Po. Etiam dubitas?

mater mea nunquam committeret, vt me

in scholam

in scholam mitteret sine aliquo opsonio. Ph.
 Dic ergo, quid est? Po. Diuina. Phi.
 Non sum vates: nec velim hanc merenda
 horam in nugis terere. Po. Saltem pericu-
 lem facies, quàm valeas coniecturis: qua
 de re iam aliquid in Rhetoricis audiimus.
 Ph. Aut caseus, aut caro est residua ex pran-
 dio. Po. Neutrum. Phi. Dic, sodes, vt accin-
 gamus nos operi. Po. Ne re diutius torque-
 am, sunt pyra præcocia. Ph. Ain tu? res no-
 ua: nondum hoc anno videram. P. Vide
 nunc. Ph. Quàm matura sunt. Po. Cur
 non addis etiam, quàm bona? Ph. Sed non-
 dum gustavi. P. Satis acutè me reprehendis,
 Accipe & gusta. Ph. Papæ, quàm mitia,
 quàm boni succi. Po. Nonne meritò ma-
 ximas gratias agere debemus Deo nostro,
 tam benigno Patri, qui nobis indignis tot
 bona, tam varia largitur? Ph. Qui non fa-
 cit, is est profectò ingratisissimus. Po. Age-
 dum, vescamur bonis eius cum gaudio &
 gratiarum actione. Ph. Iamdudum esurio.
 P. Sed tu nullum habes opsonium? Ph. Vi-
 de frustum crassum vetusti casei. Po. Edamus
 primum pira: caseo claudemus stomachum
 Phi. Sed

Ph. Sed maturemus : ne fortè hora nos opprimat . Po. Neutrum cessare video , certè , quòd ad me pertinet , non queo comesse citius . Ph. Ne tamen ita deuores , porcorum more . ecquid pudet ? Po. Quia dicebas esse festinandum . Ph. Maturemus dixeram , non autem festinemus . P. Ego non adeò scrupulosè inter hæc verba discrimne facio . Ph. Vult tamen præceptor , vt propriè loquamur quantum per ingenij captum licebit . Nam bene loquendo , bene etiam scribere condiscimus . Po. Contra diligenter scribendo consuescimus etiam rectè loqui . ph. Hæc duo inter se coniuncta sunt . Sed heus , otiose (inquam) edamus : satis habemus temporis . Po. Nónne tota hæc hora ad merendam libera est ? Ph. Hodie quidem libera : sed tamen desinamus , ne panis deficiat nos , & nihil reliqui fiat pauperibus . Po. Eamus ergo ad puteum , vt aliquantum potemus . Ph. Hem , verborum proprietate semper abuteris . istud bibere est , non potare . Po. Quòd mihi non parcas , habeo sanè gratiam . Ex praua institutione prima , hæc vitia contraxi . Ph. Verissimè igitur Quintilianus dixit , Hæc ipsa

269 COLLOQ. SCHOLAST.

ipsa magis pertinaciter hærent, quæ deteriora sunt. Meministi? P. Memini: sed interim iuua me, vt hauriamus aquam e puteo. P. Enitere validius: nimium me laborare finis. Po. Tantò bibes iucundius. Ph. Bibitum satis est: recipiamus nos in aulam, vt precationi interfusimus, & actioni gratiarum. Po. Tu præcede, dum vrinam illuc eò redditum.

COLLOQ. XXIII.

Reprehenditur negligentia in cultu corporis. Excusatur à penuria rei numariæ. Verecundia in petendo. Mediocritas eò modus. Verecundia ubi sit utendum. Hominum societas. Abusus in rebus. Hortatio ad petendi fiduciam. Exemplum admonitionis liberæ inter familiares.

LEONARDVS. PANTALEON.

DEmiror tuam negligentiam. P. Qua in re tandem? L. Quod te non curas diligentius. P. Ego verò me curo fortasse nimis. Satis edo, bibo, dormio, quæ est Dei erga me benignitas: præterea pecto capillum, lauo manus, faciem, dentes oculos, & hæc manè præcipuè. quinetiam, quum tempus postulat, corpus exerceo, relaxo animum, & ludo cum cæteris. quid vis amplius? L. Mittamus

mus ista: non ea sunt, quæ in te reprehendo.
P. Quid igitur? *L.* Circumspice vestimenta
tua à calce ad verticem; nihil integrum in-
uenies omnia sunt lacera & obsoleta. ista
profectò nequaquam vestrum genus de-
cent. si saltem curares vestitum tuum sar-
ciendum, aut quoquo modo instauran-
dum. *P.* Loqueris tu quidem, quæ libet:
quòd si parentes haberes tam procul remo-
tos, fortasse non esses elegantior. Si mihi pe-
cunia suppeteret, non paterer me usq; adeò
pannosum esse. *L.* Nec ideo tamen cares ne-
gligentia. Cur enim non petis aliunde mu-
tuo? *P.* Vnde peterem? *L.* Si non aliunde,
certe à præceptore posses. *P.* Quid si dare
nollet? *L.* Nemini denegat ex discipulis do-
mesticis: siquidem videt opus esse. *P.* Id ego
non ignoro: sed sum verecundior, quam ut
audeam ab eo petere. *L.* Ah, rusticus est iste
pudor. *P.* Malo tamen verecundus esse, quam
impudens. *L.* Verecundia, ut dixit quidam,
est bonum in adolescente signum: sed ubi-
que adhibenda est mediocritas. *P.* Ego eo
sum ingenio, ut semper verear offendere
quempiam. *L.* Ingenium laudo: sed est mo-
dus in

dus in rebus. Nam ille offēdēdi metus habere locum delet in rebus turpibus, aut certē indecōris: hic verò nihil tale video. Est enim vſitatum in hominum ſocietate, vt alij aliorū opera indigeant. Quis igitur mihi vitio dabit, ſi quid ab amicis aut commodatō petam, aut mutuō? P. Nemo reprehendet, niſi fortē rebus eiufmodi abuti velis. L. Tu verò, quantum te ego noui, abuti nolles. P. Apagē iſtū abuſum. L. Quid ergo iam obſtat, quo minūs petas, præſertim ab homine facillimo, cuiq; vt apparet, amantiſſimo? P. Agē, petam: ſed per epiſtolium, quod vt reddas, tibi dabo. L. Reddam proſectō libentiſſimē, teq; illi commendabo diligenter. P. Equidem nō paruam tibi gratiam habebo, quōd me tanti feceris, vt ad hanc fiduciam hortarēre. L. Nunc reſtat, vt ſcribas, quod dicis, epiſtolium: reliqua mihi committas. P. Bene vertot Deus, quod cœpimus. L. Ne dubites, reſ proſperē ſuccedet.

COLLOQ. XXV.

*Quidam vltro vult venire habitatum in gymnaſio:
gaudet amicus eius, eumq; ad maturandum hortatur.
Patris lenitas in filium. Conſilium ex Deo proſectum.
Pleriq;*

pleriq; pueri habitationem in schola tanquam carcerem
 refugium, improbi adolescentes à studio probos abster-
 rent. Aliquot genera exercitationis scholasticae præcia-
 pue in Latine loquendo. Hominum maledictis augetur
 opus Dei. Tantum abest vt retardetur. Præceptor in
 schola seuerior, quàm inter domesticos: & quare. Ma-
 gistri grauitate schola in officio continetur. Disciplina
 scholastica bona. Quibus rebus inducantur adolescentes
 ad amorem literarum. Præceptor bonus à studiosis dili-
 gatur. Disciplina seuerior quibus adhibenda. Mens bo-
 na, & sincerum iudicium à Deo. Exemplum rarissimum
 adolescentis, qui vltro querit in schola habitare.

CLAVDIANVS. QVIRINVS.

Nescis, quid mihi his diebus in mentem
 venerit? Q. Quid istuc, quæso? C. Co-
 gito in gymnasium me recipere. Q. Quid.
 in gymnasium? habitandi causa? C. Non vt
 inquilinus habitem, sed vt vobiscum vi-
 uam in mensa præceptoris. Q. O vtinam
 istud ex animo et verè diceres. C. Ex nostra
 mutua consuetudine atq; amicitia deberes
 satis intelligere, me nihil apud te neque si-
 mulare, neque dissimulare solere. Q. Planè
 istud iam pridem intelligo: sed audito ex te
 isto verbo, me rapuit affectus in eam excla-
 mationem: ita prorsus oblitus eram mei. C.

S Non

Non aliter dictum tuum accipio, sed ad rem. Pater quidem non cogit me: sed ex vultu & verbis eius satis video id illi placere maximè. Q. Nempe hoc illud est: nouit pater tuus, vir prudentissimus, liberalia ingenia cogi nolle, duci facilè. Sed tamen non dubito id fieri diuini instinctu numinis. Tu verò, quid iudicas? C. In eadem sum sententia: præsertim quum ego quoq; in eam partem ponte propendeam. Q. Magnum argumentum, istud esse ex Deo consilium. C. Id ego crediderim. Nam qui ad eam rem coguntur a parentibus, ferè quærunt subterfugia, quibus detrectent imperium. Q. Ego, vt fatear ingenuè, aliquando idem in me sum expertus, antè scilicet quàm ingressus essem. Quid enim censes? audiebam ex istis Satanæ mancipijs tot maledicta tum de præceptore, tum de disciplina, vt mihi viderer carcerem aut pistinum ingredi veriùs, quàm gymnasium. Quòd si tu quoque in aliquam eiusmodi pestem incidisses, non dubium est, quin manibus pedibusq; obnixè conatus esset te abstertere ab isto iam sancto proposito. C. Nemini adhuc palàm feceram.

Q. Quod

273 COLLOQ. SCHOLAST.

Q. Quod mihi dicis, non est palam facere.

C. Satis scio: sed mihi istud excidit ex Terentio. Nunc pergamus ad reliqua.

Quia restat, nisi ut Deum preceris, & pergas naviter in sententia? C. Audies. De quotidiano victu in vestra mensa, de præceptoris & hypodidascali familiaritate in audienda prælectionum repetitione, de facilitate præceptoris in ipso conuictu, de illo à coena placido studiorum certamine, de libertate colloquendi per otium de honestis rebus, de libera inter vos reprehensione, de his, inquam, omnibus satis multa narrasti mihi alias, quæ quidem valde placent omnia: mihi tamen nihil videtur vtilius, quam illa perpetua Latine loquendi exercitatio. Quis enim maior est studiorum fructus? quid honestius? quid iucundum magis? præsertim ubi aliud aliud sine odio aut invidia liberè reprehendat. Q. Quid, quod victi in earum rerum certamine, pudore tantum puniuntur, victores etiam præmio donantur? C. Omnes denique vestræ exercitationes, vel auditu ipso, me delectant mirifice. Q. Quanto magis illud diceres, si

S 2 videres

videres ista, si, dum geruntur, interesses. C. Ego, Deo volente, interero. Q. Vtinam propediem. C. Ita spero quidem: vnus tamen restat mihi scrupulus, quo me facillè, si voles, liberabis. 2. Faciam bona fide, si potero, sed interim vide, ne nodum in scirpo quæras vt antea vidi mus in Terentio. Agè qui tandem scrupulus iste est? C. Suspecta mihi est vestra disciplina scholastica: non quòd velim ob id incepto desistere, sed vt alacrius veniam & iucundius, vbi ea de re te audiero. Q. Nisi tu is esses, qui, vt ego noui, me nec vanum nec mendacem existimas, equidem malletm de hoc omnino tacere, quàm ea tibi referre quæ sentio. C. Quid ita tandem. Q. Quia difficile est ea verisimilia facere, quamquam alioqui verissima, quum de his vulgus hominum pessima quæq; dicat & iudicet. C. Quorsum istud quæso? 2. Nam improborum mendacijs adeò malè audit nostra disciplina inter istos idiotas, vt mirum sit, vnum aliquem habitare in schola nostra velle, tametsi, quod est opus Dei, quòd peius audimus, eò plures ad nos conueniunt. C. Nihil opus est tam longa insinuatione: dic mihi planè

hi planè omnia : ne timeas , non me abster-
rebis.

Omnia præcepi , atq; animo mecum antè peregi.

Q. Aduerte igitur animum : dicam breuissi-
mè , quicquid alicuius esse momenti videbi-
tur . In primis , illud velim tibi persuadeas ,
præceptorè esse nobis multò humaniorem ,
quàm in schola palàm appareat . Tam enim
familiariter versatur inter nos , quàm pru-
dens pater solet inter liberos . Cur igitur , in-
quies , est palàm tam seuerus ? Respondeo :
quia sine tali seueritate , vt ex ipso audiui ,
quum aliquando familiari cuidam narraret ,
tanta turba scholastica , tamq; varijs mori-
bus prædita , nec coërceri , nec in officio
contineri posset . Suo enim quisq; more , suo
quisque arbitrato vellet viuere . *C.* Quinet-
iam miror ego mecum sapissime , tantam
esse in tota schola reuerentiam , tantum si-
lentium , tantam denique modestiam . *Q.*
Multò magis mirarère . si vnquam vidisses
scholas paganicas . *C.* vidi aliquando , atq;
consideraui diligenter . Plus est silentij in
gymnasio nostro sexcentenario , quàm qua-
draginta puerorum , immò triginta , in istis
S 3 scholis

scholis triuialibus. Sed erga quæso: vereor;
ne sis orator afinus. Iam enim incipit ora-
tio tua quasi longius aberrare. Q. Atqui
etiam interpellas ipse. C. Nihil extra propo-
situm dixi: sed nunc prosequere. Q. Vis in
summa dicam tibi? disciplina hæc dome-
stica, licet paucis improbis odiosa videat-
ur, bonis tamen & studiosis, propter uti-
litatem valde placet. Nam si domi res esset
dissoluta, quid nobis tutum foret contra la-
sciuiorum & petulantium insultus? quæ no-
bis quies? quæ studiorum tranquillitas? Ita-
que disciplina ipsa veris studiorum amato-
ribus est perfugium & quasi propugnacu-
lum, non secus ac nautis portus in tempe-
state. Deniq; quisquis est inter nos pacifi-
cus, & ad rectè semper agendum paratus,
is est à disciplina tutissimus. Nec verò id
agit præceptor, vt nos plagis & verberibus
trahat ad literarum studia: sed nos potius
inducere nititur his maximè rebus, honesta
& liberali tractatione, beneuolentia, hu-
manitate, facilitate morum, beneficijs, de-
niq; virtutis & studiorum amore. Ex quo
fit, vt maior pars nostrum sic affecta sit,
vt illi

vt illi ex animo parère studeat: cum caueat offendere: eum tanquam parentem diligit, obseruet, reuereatur. C. Alioqui discipulorum officio non fungeremini. Q. At sunt quidam verberones, qui nec Deum timeant, nec parentes, nec verbara: qui & literarum studia oderunt cane peius & angue, vt verbis vtar Horatij: talibus, inquam, seuera interdum adhibetur disciplina: quia videlicet necessitas cogit. C. Sat habeo. Nunc enim video, quorsum spectet vestrae disciplinae seueritas. Q. Nimirum, vt mores bonos tueatur, malos autem corrigat aut expellat. C. Ego disciplinam istam sanè diosculor, tantum abest vt reformedem. Te autem, mi Quirine, amo equidem de ista loquendi libertate, qua mihi stimulos acriores addidisti. Q. Ego verò immortales gratias ago Patri cœlesti, qui tibi mentem bonam dederit, & sincerum iudicium. C. Vale igitur, & me, si Dominus permiserit, exspecta in proximam hebdomadē. Iterum vale, & inceptum nostrum tuis precibus Christo commenda etiam atq; etiam. Q. Precor tibi noctem quietam, & somnum placidum,

278 COLLOQ. SCHOLAST.
COLLOQ. XXVI.

Basilus à præceptore deprehensus in delicto, amicū Erasnum consulit quo remedio poenas euadat. Deo volente aduersa nobis sæpe accidunt. Falso nobis ascribimus, quæ soli Deo tribuenda sunt. Cupedia tentant pueros. Magistri in pueris deprehensis prudentia. Excusationes friuolæ. Poenarum metus ad remedium querendum impellit. In aduersis ad Deum in primis confugiendum est. Consilium sine Deo rarò prodest. Salus omnis à Deo speranda. Præceptoris prudentia in tractanda ingeniorum varietate. Consilium utile ad penas euitandas. Occasio captanda in aduendis hominibus. Exemplum fidelis amicorum consilij in rebus aduersis

ERASMVSBASILIVS.

 Vid est, quòd ita te tristem video? B. Me miserum, vix sum compos animi: ita sum timore perculsus. E. Quid, inquam, istud est? B. Præceptor nos deprehendit. P. Qua in re; furtione? B. Ah, minimè gentium, E. In quo igitur. B. In secreta computatione. E. Indignum facinus. B. Heu me miserum, quid agam? E. Ah. ne te afflictes tantopere. qui aderant tecum? B. Hilarius & Urbanus. O perditos, qui me huc impulerunt. E. Vbi id factum fuit? B. in cubiculo Hilarij, quòd utinam hodie è lecto non surrexisset

rexisset. E. Quomodo tandem deprehensi
 estis? non erat obseratum cubiculam? B.
 Immò erat: sed vt scis, præceptor clau-
 es habet omnium conclauium: prætere a puta-
 bamus illum in conuentum hodiernum fra-
 trum & ecclesiæ ministrorum accessisse; alio-
 qui pessulum obdidissemus ostio. E. Vtq; 3
 res habet, Deo volente accidit. B. Sic omni-
 no sum persuasus: sed ferè ita solemus no-
 stra omnia, siue bona siue mala, vel pru-
 dentia nostræ attribuere, vel imprudentia.
 E. Qua occasione computationem istam oc-
 cuperatis? B. Illi duo, quod satis nosti, non
 sunt conuictores. E. Quid tum? B. Domo
 allatæ fuerant eis ad victum nescio quæ cu-
 pedia: quæ vtinam iu via perisissent. E.
 Sed noluit Deus, perge. B. Et quia illos in-
 terdum per otium doceo, heri post cœnam
 ad istas epulas me inuitârunt in hodie-
 rum ientaculum. E. Tibi infaustum ienta-
 culum, sed quid? eratne caninum? B. Im-
 mò plus satis erat vini. Habent enim vini
 doliola in cella præceptoris. E. Quid præ-
 ptor, vbi vos sic epulantes vidit? an non

S s excanduit

excanduit grauissimè? B. Nihil prorsus commotus est: sed subridens, Volo, inquit, & ego esse de isto symposio, si placet. E. O. molestum conuiuiam. quid vos? B. Attoniti omnes obmutescimns, Nam eo dicto, statim se proripuit. E. Omnia signa video hîc esse pessima. B. Quis ita non iudicet? E. Oportet præceptorem alicunde rem olfecisse. B. Suspectus est mihi quidam, qui nos indicaue- rit. E. Quem suspicaris? B. Dicam tibi post rei exitum. E. Quod inuenieris huic malo remedium. B. Nescio, valde stupemus omnes: tametsi duo illi conuiuatores mei ni- hil videntur esse solliciti. habent enim in proptu causam. E. Quid tandem causari queunt? B. Iueramus ientatum, inquit: quia manè, quum cæteri ientarent, eramus cum parentibus, qui heri nobis attulerant alimenta. E. Istud quidem est aliquid: sed non tamen sic pœnas euadent. B. Cur non? E. Quia id fieri debuit in triclinio palâm, non autem clanculam in cubiculo. Illud etiam causam grauabit, quòd te, quum sis conuictor, quasi ad crapulandum abduxe- rint: quod quidem ipsi præceptori est maxi-
mè o-

me odiosum. tua tamen causa est longe
 pessima. B. Cedo igitur, quid faciam
 mi Erasme, E. Agè conferamus consilia, qui-
 bus, si fieri potest, absoluaris. B. Nihil est,
 quod à me expectes in eo genere. Neque
 enim consilij locum habeo, neq; vllam re-
 medij copiam. Sed tu, obsecro, explica vi-
 res ingenij tui ad me citò iuuandum. Ani-
 mus pendet mihi: instat pœna, satis vides.
 ea, nisi quid impediât, post cœnam exige-
 tur. E. Id nequaquam fiet, quum enim cri-
 men publicum non sit, non erit pœna pu-
 blica. B. Siue publicè, siue priuatim id fu-
 turum est, non differetur. E. Rectè iudicas.
 B. Id causæ est, quamobrem nunc ad opem
 tuam confugerim: quòd si me deseris, actum
 est: dabo pœnas grauissimas. E. Ad Deum
 potiùs confugiendum fuit, sine quo nul-
 lum valet consilium: à quo item salus om-
 nis & petenda & speranda est. B. Res est
 manifesta satis: & ego priusquam te adi-
 rem, non pratermissi precandi officium, sed
 tamen vult ille pater clementissimus, vt ijs
 vtamur auxilijs, quæ nobis offert ipse, &
 quasi in manum dat. Quare te oro per no-
 strati

stram arctissimam necessitudinem, vt consilio tuo nunc mihi succurras. Hic non est cessandi aut tardandi locus. huc igitur vires tuas intende: hanc causam suscipe, obsecro. E.

13 Quandoquidem fici iustas, vt vim adferre quodammodo videaris, dicam ex animo & verè, quod sentio. Nostin præceptoris ingenium? B. Noui, opinor, ex parte aliqua. E. Ergo memoria tenes, nihil esse illo clementius, erga eos quidem, quos videt summissos esse, & culpam ingenuè confiteri: superbis autem & contumacibus vix aliquid potest ignoscere. C. Egomet ista non semel obseruaui. E. Scin igitur, quid facies? B. Dic mihi, quæso. E. Dum tua res adhuc integra est, tibi suadeo, vt hominem solus adeas in museum: & orationem habeas in hanc sententiam; En ego, præceptor humanissime, grauiter peccaui, fateor: sed vt scis, prima est noxa, quicquam admiserim, quod flagris dignum videretur. Quamobrem, clementissime præceptor, si tibi placet, hanc primam culpam pristinae integritati meae condones, vehementer te oro. Quòd si vnquam posthac recidero, causam non dico, quin plectar seuerissime.

*minquam
nimis in
fca tunc
quædam
miseriam*

uerissime. Hac aut simili oratione illum, vt spero, exorabis. B. O consilium prudens & opportunum. E. Vtere, si placet, tale certè est, quale mihi dari vellem in eiusmodi malo. B. Sed vnum restat, de quo sum sollicitus. E. Eho, quid restat? B. Non potero tam breuiter & commodè dicere in conspectu præceptoris, quàm tu nunc dixisti. E. Non debes adeò de verbis meis esse sollicitus, modo teneas sententiam. B. Propemodum teneo. E. Bene habet: scribe nunc crasso modo, vt poteris: deinde conferemus vnà: postea ediscès ad verbum diligenter. B. Hoc nihil est neq; tutius, neq; certius. sed quo tempore censes illum adiri posse opportunè? D. Quum primum videbis eum à prandio serecipere in bibliothecam: aut si fortè, vt solet, ambulatum in horto solus iuerit, tunc illum statim sequere. B. Quoniam vtar exordio? E. Non opus est alio, quàm quo apud illum vti solemus omnes. B. Quod est illud? E. Præceptor, licetne pauca? B. Bene vertat Deus omne consilium tuum. Nunc eo scriptum, quod dixisti: deinde reuisam. E. Matura, nam instat hora prandij. ✕

COL-

Quidam consolatur amici desiderium, ac dolorem de patris absentia. Exemplum charitatis in afflictis consolandis.

A M B R O S I V S. G R A T I A N V S.

S Vbtristis mihi videris, Gratiane: quid rei est? G. Dies noctesq; de patre absente cogito: & ob eam rem interim moerore conficior. A. Quàm pridem abest? G. Quatuor abhinc menses. A. Nihil ad vos interea scripsit? G. Ex quo discessit, ne verbum quidem audiuius. A. Fieri potest, vt scripserit, sed vt literæ interciderint, aut fuerint interceptæ. G. Quod dicis verissimile est. Nam antea, vbicunq; esset, solebat nobis scribere. A. Nonne hac æstare iuerat Antuerpiam? G. Eo certè consilio tunc sese in viam dederat, A. Confido saluum esse. G. Ego quoque non diffido: sed non ideo meus alleuatur dolor. A. Quid ait mater? G. Ferè semper lamentatur: inde fit, vt mihi duplicetur ægritudo. A. Sed tamen non vsq; adeò te macerare debes. Potius enim de illo bene sperare oportet, quàm te sic macerare. Quid enim sunt quatuor menses? quotula est pars eorum

eorum qui tot annos domo absunt, interim iactati per varios casus, per tot discrimina rerum? G. Sed quid me consolantur aliorum casus & pericula? A. Vide tamen, ne sis nimium delicatus, qui patris desiderium tantillo tempore ferre non queas, G. Ferrem equidem æquo animo, modo illi bene esse saltem intelligerem. A. Cui potest esse malè, qui in Deo spem omnem collocavit? siue enim viuimus, siue morimur, Dei semper sumus: vt diuus Paulus ait. G. Nihil dubito, istud esse verissimum: sed ea est carnis huius infirmitas. A. Quid faceret igitur, qui in Christo spem nullum habet? G. Nescio. A. Sed caue tamen, ne ista tua impatientia Deus ipse offendatur. G. Delictum meum subinde agnosco, & supplex implo-ro veniam. A. Facis, vt decet. Sed audi, quæso, quid mihi nunc in mentem venerit. G. Quid istud est? A. Quid si pater tuus nauigauerit in Britanniam negotiandi causa? illic enim nunc est libertas maxima. G. Quam libertatem dicis? A. Euangelij, quod illic auditur liberrimè. G. Ain-tu Euangelium nunc esse in Britannia? A. Certa res

res est. G. Atq; idololatriam profligatam? A. Omnino. G. O. auditu iucunda Euangelia? A. Immò iucundissima. G. Sed vnde scis ista? A. Vnde sciam, rogas? miror ego, te adhuc ignorasse, quod in ore est omni populo. G. Mirari desines, si scias, vbi nos habitemus. A. Vbi quæso? G. In angulo totius vrbs remotissimo. A. Atqui putabam vobis esse domicilium in vico ad forum. G. Iam antè migraueramus, quàm peregrè pater esset profectus. A. Quod igitur ignorabas, nunc habeto certissimum, utq; magis credas, hoc audi præterea: maior pars Britannorum, qui ob Euangelium in hanc urbem, tanquam ad asylum sese receperant, in patriam remigrant iam ante dies quindecim. G. O mi Ambrosi, quantum me isto nuncio de Britannicis rebus hodie recreasti, qualem adhibuisti meo dolori medicinam. A. Sic solet Deus noster suis adesse in extremis angustijs. G. Mirum, ni pater est in Britannia, iam pridem enim sæpius querebatur, quòd non esset tutus illic accessus ad mercaturas obeundas. A. Quinetiam Britannus quidam, homo neq; levis, neq; nugator, narrabat his diebus patri meo,

tri meo, se literas certas illinc accepisse, in quibus hoc erat inrer cætera, omnes vndiq; ob Christi nomen profugos, in ipsa Britannia excipi humanissimè tractariq; benignissimè. G. Quid est igitur, quòd amplius dubitemus? A. Nulla, vt audis, restat ea de re dubitatio. G. Tantum superest, vt in primis Dei optimi maximi bonitatem extollamus, quanta possimus laude & gratiarum actione: deinde sedulò atq; assiduè precemur, vt suabenefficia non modò cõfirmet, sed etiam indies magis ac magis augeat. A. igitur mi Gratiane, memineris patris salutem ipsi Deo per Christũ sapissimè cõmendare, id q; votis & precibus erdētissimis. G. Vtinam ille suo spiritu sic afficiat animum meũ vt ex imo pectore eiusmodi preces effundere valeam, quas ipse dignetur exaudire. A. Votum sanctissimũ modo, quod quidẽ credo, ex animo profectum. G. O mirabilẽ consolatorẽ Deũ nostrũ. O quantũ valet in aduersis rebus veri amici consilium & consolatio. A. Sed quò nũc is? G. Domum rectà propero; vt hæc matri quamprimũ nuntiem, atq; eius animum omni expleam gaudio. A. Faxit Deus, vt illa serio

T. la serio

la seriò exhilaretur. G. Ita precor.

COLLOQ. XXVIII.

De exercitationibus post vacationem scholasticam reuocatis. De classium probatione ante promotiones. De spe premij. De eadem in aduersis rebus. De fructibus autumnalibus. De maximo vini prouentu. De abusu vini in summa copia. De admonitionum contemptu. De ijs qui se doctiles præbent ad verbum Dei audiendum.

DAVID. IONATHAN.

Alue Ionathan optatissime. I. Salue & tu vindemiator iucundissime. D. Quomodo se habet schola? I. Optimè. D. Iamne redierunt multi? I. Vix quarta pars nunc abest. D. Quid agitur? I. Docetur, legitur, scribitur, repetitur. D. Ista sunt generalia & quotidiana: sed quid fit in nostra classe? I. Idem, quod in cæteris, & quod fiebat ante vacationem. D. Ergone iam seriò habentur prælectiones? I. Iam abhinc octo dies, Nam quid aliud fieret? D. Solebamus per aliquot dies exerceri in ijs repetendis, quæ antea didiceramus. I. Tribus diebus totis nihil aliud actum est. D. Quid probatio? tam-ne incepta est? I. Hui incepta. propemodum finita est. cras sexta classis inter-

roga-

rogabitur. D. Me miserum. exclusus sum à
præmio. I. Etiam-ne præmium sperabas? D.
Quidni sperarem? unicuiq; sperare licet,
præsertim studioso. I. Malim ego nihil spe-
rare. D. Quid ita? I. Nam si nihil contige-
rit, nulla mihi erit frustratio, neq; molestia:
sini consequar aliquid, id ego in lucro depu-
tabo. D. Nunquam-ne legisti, Viuere spe
vidi, qui moriturus erat? Immò verò legi, &
memoria tenco: sed hic nihil ad propositum.
D. Cur non? I. Quia versus ille agit de spe il-
la, quæ in rebus aduersis retinenda est. quem
sensum expressit Cato noster hoc disticho,

Rebus in aduersis animum submittere noli.

Spem retine: spes vna hominem nec morte relinquit.

D. Tu igitur nihil speras? I. Spero vitam
æternam. D. Dicebas modò sperandum esse
in aduersis rebus. quæ tibi sunt aduersa? I.
Ea, quæ me oppugnant quotidie. D. Quæ
tandem sunt illa? I. Propria caro, Satan,
& improbi homines, qui me iniurijs affi-
ciunt. D. Ex quo tēpore factus es theologa-
ster? I. Nec sum theologus, nec theologaster:
sed quod dico, id ego didici è sacris concio-

T 2 nibus.

nibus, D. Laudabo equidem, sed agè, dic mihi seriò, estne acta clàssis nostræ probatio? I. Iam tibi seriò, dictum puta. D. Doler mihi, quòd non interfuerim. I. Citiùs venisses, quid agebas? D. Mater me coëgit vindemiæ exitù expectare, I. Credo: sed tu tua volùtate coactus es, D. Vt fatear ingenuè, libenter expectaui. sed quid agas? homines sumus, vt aiunt. I. Immo pueri. D. Sed vix credas, quàm sit iucundù rusticari, præsertim vbi tanta est omnium fructuum affluentia, I. Estne vobis magnus vini prouentus? D. Tantus profectò, vt maiorem vidissè non meminerim. I. Quid aiunt rustici in hac tanta vberrate? D. Nihil aliud, quàm potationes & crapulas crepant: quinetià vino iam perinde abutuntur, quasi aqua fontana sit. I. Ea est stultæ plebis demètia, vt Dei beneficijs nunquam rectè vti sciat, D. Scilicet illud est, quod dicitur, Nunquam sapiunt stulti, nisi angustijs. I. Ergo plectuntur meritò. D. Quid quòd admonitiones etiam irrident? I. Sunt, qui nullà omnino ferre possunt: quin bene & comiter etiam monètibz irascuntur. D. Audi aliquid grauius: fuerunt, qui mihi verbera minarentur, quum

eos humanissimè admonerem. I. Istud mihi nouum non est. Nam & quidem mihi aliquando pugnū intentauit: quòd nisi veritus estet mei patris auctoritatem, profectò vapulassē acerrimè. D. Sed omittamus eos, quia cæci sunt, nec tamen se tales esse intelligunt. Iactani se probè callere, quid sit Euangelium, quum reuera Euangelio aduersentur. I. Si verbi diuini ministros & pastores suos non audiunt, quī putas fieri posse, vt nos audiant? D. Sequamur ergo, quod præcepit Christus, Nolite sanctum dare canibus. I. Adfunt quidam simplices & beneuoli, qui auditione verbi diuini mirum in modum delectantur: hi sunt, quos docere est iucundissimum. D. Quàm gaudeo, quoties in tales incico. vt ego illos cōplector libenter. I. Nec immerito. nam vbi eos docueris, tum demum frueris laboris tui fructu, non sine voluptate maxima. D. Sed nos quid cogitamus? non vides, vt nox fere nos oppresserit? I. Discedamus igitur: & cras si Dominus permiserit, pluribus verbis agemus vna de studijs alacriter repetendis.

292 COLLOQ. SCHOLAST.
COLLOQ. XXIX.

De moribus adolescentis ingenui tam absente patre, quam præsente. De quinto Decalogi præcepto. Locutus Pauli de honore liberorū erga parentes. Exemplum simulate repugnantiae ad eligendum colloquium.

REINOLDVS. SIGISMVNDVS,

Pater tuus, vt accepi, redijt è Gallia. S.

Redijt sanè. R. Quando? S. Die Lunæ

vesperi. R. Aduentus eius non tibi molestus

fuit? S. Quid molestus? immò verò iucun-

dissimus. sed cur istud rogas? R. Quia for-

sitan illo absente liberius viuendi tibi est

potestas. S. Nescio, quam mihi libertatem

narres. R. Potandi, ludendi, cursitandi.

S. An igitur putas, me nihil aliud agere,

dum pater abest? R. Sic ferè solent omnes.

S. Dissoluti quidem. Nam, quòd ad me at-

tinet, absente patre sic viuo, vt eò præsente.

Non poto, sed bibo quantum satis est: ludo,

quum tempus postulat: non discuro, sed

cum bona matris venia in publicum prodeo,

quum aliquid habeo negotij. R. Etiamne

matri tantopere subditus es? S. Acquè ac

patri. quid enim putas? nonne de vtroque

æquale est præceptum Domini? Honora, in-

quit, pa-

quit, patrem tuum & matrem tuam. Quid
Ethnicus ille auctor distichorum moralium?

Dilige non agra charos pietate parentes :

Nec matrem offendas, dum vis aonus esse pa-
renti.

Quid Paulus noster? Filij, obedite, inquit,
parentibus in Domino. Nonne parentis no-
mine pater & mater continentur? R. Istud
à Latinis obseruatur auctoribus. S. Quin-
etiam si quod esset reuerentiæ discrimen,
videremur optimo iure plus debere matri-
bus; vt quæ dolores tantos ac labores pro-
pter nos pertulerunt. R. Noui ego ista: &
quæ dixisti, placent mihi omnia. S. Cur ergo
mihi repugnabas? R. Vt ea quasi repugnā-
tia nobis accerferem sermonis materiam. Nā
vt tute nosti, præceptor sæpe nos exhorta-
tur, vt nostrum otium in eiusmodi sermo-
nibus impendamus. S. Bonum sanè otium,
quod honesto in negotio consumitur. R.
Huc pertinet illud Africani apophthegma,
qui dicebat, Se nunquam minus otiosum ef-
se, quàm quum otiosus esset: vt ex Cicerone
didicimus. S. Sed iam tempus monet, vt huic
sermoni finem imponamus. R. Rectè mones:

T 4 fortasse

fortasse enim tua causa coena tardatur domi.
S. Plura, si Dominus permiserit, in proximo
congressu. R. Precortibi noctem prosperam.
S. Et ego tibi placidam per membra quietē.

COLLOQ. XXX.

*De negligentia quidam admonetur. admonitio
ad somniculosos. Præceptorum moralium usus. Quoti-
die proficiendum. Vitia naturalia. Armis spiritualibus
pugnandum cum vitijs.*

NOMENCLATOR. DESIDERIVS.

NON satis mirari possum, te non esse dili-
gentiorem. D. Qua in re videor tibi ne-
gligens? N. Quod manē ferē nunquam ades
in tempore: atq; inde fit, vt pene quotidie
noteris in catalogo. Cur es adeo somniculo-
sus? D. Mea sic fert natura. N. Corrige natu-
ram istam, hoc est, naturæ vitium. quid tibi
profuit Catonis nostri dictum? D. Quod nā
quæso? N. Plus vigila semper, nec somno.
D. Ne plura: ego probē memini. N. Ni-
hil prodest meminisse, nisi ad vsum tuum ac-
commodes. D. Vtinam & hoc & alia præ-
cepta salubria tam faciliē ad bene viuendi y-
sum transferremus, quā ea faciliē edisco-
mus. N. Vt verum fatear, præcipere, quā
præstare,

*eccl 9
deditq; esto.*

*Nam dicitur
in quier vi
fide alimenta
ministrat.*

cc

præstare, multo est facilius. Sed tamen eniti
debemus, vt vel monitis vel precibus proficiamus aliquid, & indies euadamus meliores. D. Qui id non facit, eius salus desperanda est. sed nihil difficilius emendatur, quàm naturale vitium. N. Omnia fere vitia nobis sunt naturalia: & nisi Dei bonitas seruariet, nos essemus omnes sceleratissimi. D. Quid igitur faciendum? N. Fortiter cum vitijs nostris pugnandum est. D. Quo duce? N. Ipso Deo. D. Quibus armis? N. Diuinis & spiritualibus. Vbi tandem inueniuntur? N. In Epistola sancti Pauli ad Ephesios. D. Quoto capite? N. Sexto. D. Quid si locum per me non intellexero? N. Non omnino intelliges, satis scio: sed præceptor erit consulendus. D. Quid si mecum adfueris? N. Adesse volo, certum est: verùm captanda erit opportunitas. D. De hoc igitur aliàs consilium capiemus. N. Quando istud erit. D. Proximo die Mercurij, si tibi ita videtur. N. Quota hora? D. Post meridiem prima. N. Placet sententia. D. Nunc igitur discedamus.

COLLOQ. XXXI.

Non est malum malo, sed bono malum compensandum.

T 5 TER.

TERTVLLVS. RVDOLFVS.

Licer-ne malum malo rependere? R. Cur illud quæris? T. Vt ijs respondere possim, qui hac in re mihi contradicunt, R. Breuiter interrogasti, respondeo breuissimè. Non licet, T. Cur non? R. Quia veruit Christus, & post eum Apostoli. T. Quid igitur faciendum est? Malum bono compensandum. T. Annò satis est bonum bono rependere? R. Non satis, Christiano quidem. T. Quamobrem? R. Nam Christiano oportet Christum præceptorem imitari. T. Quid fecit Christus in eo genere? R. Sanauit eum, qui ipsi colaphum infregerat: precatus est pro ijs, qui ipsum in crucem sustulerant: alia item multa fecit eiusmodi. T. Nihil-ne igitur facit, qui gratiam pro gratia rependit? R. Tantum facit, quantum faciunt ethnici. T. Quid illi faciunt? R. Amicos diligunt, & referunt gratiam, à quibus acceperunt. T. Nihil-ne amplius? R. Nihil, nam quid amplius expectes ab ijs, qui verum Deum non nouerunt. T. Quid faciunt inimicis? R. Quibuscunq; modis possunt, eos persequuntur. T. Est-ne Christiano peccatum? R. Si non licet, vt iam tibi probaui, conclu-

conclude, id peccatum esse. T. Atqui, vt vulgò dicitur, vim vi repellere licet. Quam sententiam nouus quidam poeta etiam latiùs interpretatus est his verbis.

Pellere vim vi iura fluunt, & vulnere vulnus.

Quid ad hoc respondes? R. Istud quidè permittunt ethnicorum leges: sed lex diuina longè aliter loquitur. T. Quid est diuina Lex? R. Idem, quod Dei verbum. Quicquid ergo fit contra Dei verbum, est-ne peccatum? R. Procul dubio peccatum est. T. Potesne ista probare ex diuinis literis? R. Quidni possim? nihil facilius. T. Adfer mihi, quæso, sententias. R. Non credis id, quod est omnibus in confesso? T. Immò verò indubitanter credo. R. Quid igitur opus est testimonijs? T. vt cōtra dicentibus certò respondere possim.

R. Rectè intelligis: sed quia non posses ex tempore memoriæ mandare, exspecta, dum tibi describam in chartula: in qua etiam fit locorum annotatio: vt possis quibus voles, etiam digito demonstrare. T. Optimum ex tempore consilium. quanto istuc mihi commodius fuerit? sis enim per otium ediscam: vt ad

298 COLLOQ. SCHOLAST.

vt ad manum habeam, quoties erit opus, Sed quando mihi dabis? R. Cras, si libet, huc ad me reuertere. T. Quota hora? R. Ameridie prima. T. Sat habeo, interea vale. R. Te seruet Dominus Deus.

COLLOQ. XXXII.

Simulatione quadam hic quaesitum est colloquendi argumentum. Lex scholastica, ne pueri res suas alienare audeant. Christi exemplo aduersa ferenda propter ipsum. Nisi diuini spiritus auxilio, nihil fieri potest bonum: precibus autem illud est impetrandum.

GREGORIUS. BLASIVS.

VIs emere hoc cingulum? B. Cur emerem? vnum mihi satis est: tu verò cur vis vendere? G. Quia sunt mihi duo. Nec tamen licet vt vendas, nisi vis in poenam incurrere. G. Quid vetat me vendere res meas? B. Nihil adhuc tuum habes. G. Eho, nihil? vnde probas istud? B. Quia nondum es tui iuris, sed sub patria potestate: denique vis audire, tibi istud non licere? G. Maxime velim. B. De hoc lex est scholastica: cuius hæc est sententia, Pueri iniussu parentum, nec vendant aliquid, nec emant, nec permutent, nec alienent quouis alio modo: Qui contra fecerit, verbetur.

vbi

verberibus plectetur. G. Istud ego non ignorabam: sed volebam periculum facere, an constans esses in obseruandis legibus. B. Tu igitur es simulator. G. In hac simulatione nihil video esse mali, num tu interpretaris malè? B. Minimè verò. nihil enim nocuisti mihi. G. Quid si nocuissem? B. Tulissem æquo animo, vt Christianum decet. G. Vtinā aduersa omnia sic feramus propter Christum: qui nihil non tulit salutis nostræ causa. B. Feremus certè, si exemplum eius semper nobis proponamus ob oculos. G. Difficile id quidem est. B. Immò impossibile, nisi illius Spiritu semper adiuuemur: quod quidem assiduus precibus est impetrandum. G. O quàm suauis sermone tantillum otij consumsumus.

COLLOQ. XXXIII.

Non est mentiensdam, ne in rebus quidem leuioribus.

SERVATIVS. OTTO.

E. Quid hodie precatus es domi? O. Cur quæris istud? S. Quia non interfuisti matutinæ precationi. O. Qui scis? S. Obseruui. O. Atqui tu non es obseruator. S. Nō sum. O. Quamobrem igitur obseruabas? S. Quia mihi

mihi

300 COLLOQ. SCHOLAST.
mihi, es charissimus. O. Quid tum? S.
Dolebit mihi, si vapulabis. O. Quid? an
ego notatus fui? S. Etiam dubitas? O. Quum
recitaretur catalogus, nemo me excusauit
S. Nemo, quod sciam. O. Si me tantopere
amas, vt dicis, cur tute non excusasti me? S.
Quid causæ dixissem? O. Commentus es
aliquid. S. Ergo mentitus essem. O. Quid in-
de? S. Sed ex verbo Dei mentiri vetitum est.
O. Fateor: sed erat leue mendacium. S. Nihil
leue iudicandum est, quo Deus offenditur.
O. Negare illud non possum: sed leuia ista
facile remittit nobis propter Iesum Christum,
qui est deprecator noster, & aduocatus. Nam
quotulquisque non peccat quotidie lapsi-
me? S. Profecto nullus: quin etiam vix pre-
camur, aut aliquid boni operamur, in quo
non insit aliqua peccati species. O. Quid
ergo futurum esset nobis, nisi Deus facile
ignosceret? vnde & quotidie precantes di-
cimus, Remitte nobis debita nostra. S. Ni-
hil dubitare debemus, quin remittat, si er-
rata nostra serio & verè agnoscamus, si ex
animo petamus veniam, si fidem habea-
mus nobis ignosci. O. Quid igitur restat?
S. Illud

S. Illud restat, vt neq; delectemur peccatis,
neq; in his persistamus: neq; malitiosè, scien-
ter & de industria peccatū cōmittamus. Ni-
mis enim multa sunt, quæ per carnis infirmi-
tatem peccamus, aut etiam per ignorantiam.

O. Nihil dubito de peccatis illis, quæ ex car-
nis imbecillitate perpetramus: qualis fuit Pe-
tri abnegatio, sed quī sit, vt peccemus per
ignorantiam? S. De hoc Pauli exemplum ha-
bes, qui scribens ad Timotheum, in priore e-
pistola palàm profitetur se, quamuis Ecclesi-
am Dei persequutus fuerit, tamen veniam
esse consequutum: quia ignorans id fecerit.

O. Isto exemplo mihi abundè facisfecisti:
nam & ego id legere memini, sed scin-
tu quoto epistolæ capite id scriptum sit?

S. Equidem non solco vexare memoriam
in retinendis capitum numeris; mihi
hoc tempore satis esse videtur aliquot sen-
tentias quasi raptim annotare; quas memo-
riæ mandare liceat, si quid interdum otij
suffurari possim ex quotidiana studiorum
præsentium occupatione. O. Utinam ego
quoq; id facere possem. S. Quid impedit?

O. Vix ego queo satis præceptorī facere in
exer-

302 COLLOQ. SCHOLAST.

exercitationibus scholasticis : tantum abest, vt alijs studijs aliquid temporis imperitari concedatur. S. Satis profectò quotidie sumus occupati : sed hæc tamen ferenda sunt, quandiu nobis opus esse, Deo & parentibus nostris visum fueris. Ego propterea libenter fero ac tolero omnes eiusmodi labores. S. Qua spe toleras ? O Quia futurum spero, vt primi sint gradus, quibus ad maiora aliquando perueniam. S. Sed de his alijs pluribus ; nunc agamus quot instat. O Quid istud est ? S. Auditu ad coenam signum dari ? P. Bonum signum nuntias : iam sentiebam esuriem. S. Nimirum quia merendam prætermisisti. O Vtinam ea tam facile semper abstinere possem, quam hodie carui libenter. S. Ego verò non libenter careo, nisi occupatus necessario negotio.

COLLOQ. XXXIII.

Confabulatio de professionis in Italiam causa. Locorum fama & rerum nouarum cupiditas nos inducunt ad peregrinandum. Laus Italiæ : vini Italici præstantia. Dei laudandi materia ex eius beneficijs. Amant nos Deus vsq; ad delicias. Humana cogitationes nos à diuinis rebus auocant. Humana inconstantia Roma olim mundi

mundi caput dicta, nunc omnium abominationum fons
 & origo est.

PHILIPPVS. STEPHANVS.

ambulator
Salue ambulator optatissime. S. Et tu sal-
uultu
 uus sis cessator occupatissime. P. Satisne
non
 rectè vales mi Staphane? S. Immò rectissi-
me

mè, quæ est Dei optimi maximi benigni-
 tas. P. Equidem ex animo gaudeo: tibi quæ
 vehementer gratulor reditum istum inco-
 lumen. Vbi fuisti hoc toto anno? S. In Ital-

lia. P. Quam ob causam animum indu-
 xeras illic proficisci? S. Ob famam regio-
 nis, de qua tam multa vbiq; prædicantur.

Nec ignoras, quam limus rerum nouarum
 cupidus. P. Sic est natura comparatum: sed
 quid illic inuenisti? S. Certè multò plura,

quàm ex fama audiueram. P. Sed multa,
 credo, vidisti, quæ minimè velles. S. Nem-
 pe scelera: sed, quod ad regionem attinet,

terra est longè fertilissima, omni optimo-
 rum fructuum genere valde abundans,

præcipuè vino præstantissimo. P. Scilicet ea
 potissimum res tibi arridebat. S. Vt Verum
 fatear, mirè afficiebat palatum. Nam qua-
 le dicas, hoc nostrum vinum esse? villum

V verè dicas,

vere dicas, si cum illo compares. *P.* Inde ergo tibi se offerebat pulchrum Dei laudandi argumentum. *S.* Pulcherrimum: sic enim

” saepe cogitabam; Quàm bonus es Domine

” Deus, qui nos amauisti vsque ad delicias.

” non enim solum ea creasti nobis ad victum,

” quæ terra sponte sua producit: sed etiam

” tot genera rerum delicatissimarum: quæ,

” si moderate sumamus & cum gratiarum

” actione, & corpus suauissimè nutriunt, &

” ipsum animum mirificè exhilarant. *O.* qui-

” bus uerbis, quibus operibus satis dignè glo-

” rificemus nomen tuum Domine. Denique

sic afficiebar animo, vt nihil magis cupe-

rem, quàm diuinas laudes semper in ore

habere; sed, prohi dolor, alijs atque alijs

subinde conceptis cogitationibus ignis ille

paulatim exstinguebat. *P.* Istud apud me

non est nouum: nam saepe tale quid mihi

solet accidere. *S.* Ea est naturæ nostræ in-

constantia. *P.* Horis ferè omnibus istud ex-

perimur. sed quid tandem egisti in tua Ita-

lia? *S.* Inuisi, animi gratia, aliquot vrbes ce-

lebriores: alicubi etiam studui aliquandiu.

P. Quas vrbes inuifisti potissimum? *S.* Mul-

tas quidem

tas quidem vidi intransitu: sed paucas contem-
 platus sum otiosius, nimirum Genuam,
 Florentiam, Venetias, denique Romam illam,
 quæ olim mundi caput dicebatur, nunc au-
 tem est omnium abominationum fons &
 origo. P. Vidisti-ne magnam illam bestiam?
 S. Vidi obiter, quum per uicos, opinor, spe-
 ctaculi gratia portaretur. P. Sed, ut ad rem,
 in quibus tandem oppidis commoratus es
 studiorum gratia? S. Roma rediens transiui
 Bononiam, Patauium, Mediolanum. In eo-
 rum oppidorum singulis menses circiter tres
 versatus sum in vario literarum genere. Vo-
 lui enim è singulis paucula quasi degustare.
 P. Quid autem vidisti noui in tot celeberrimis
 oppidis? S. Rogas? ferè omnia mihi
 noua videbantur; sed longum foret omnia
 tibi narrare, præsertim nunc, quum mihi est
 aliquò properandum. P. Quò tandem? S.
 Ad patrum, qui me ad cœnam inuitauit. P.
 Nolo igitur te remorari diutius, sed quando
 licebit nobis magis otiosè confabulari? Cras
 à prandio, si volueris. P. Ego verò id percu-
 pio. S. Ad horam igitur primam exspecta me

V 2 in cubi-

306 COLLOQ. SCHOLAST.
in cubiculo. P. Fiet. hora est ad merendam
opportuna.

COLLOQ. ~~XXXV~~.

Officia domestici apud ludimagistrum hypodid-
ascoli.

MAGISTER. HYPODIDASCVS.

Quid quod hisce diebus inter nos ege-
ramus, satisne cogitasti? H. Etiam at-
que etiam cogitavi. M. Ecquid placet tibi
conditio quam obtuli? H. Maxime. M.
Quid mensa, seu conuictus? H. Nihil in ea
re desidero. M. Quid restat igitur? H. Vt,
si tibi non molestum est, praescribas mihi,
quas operas à me tibi praestari velis. M. Id
verò est æquisissimum. Accipe igitur præci-
pua officij tui capita: quorum hoc primum
est.

Quotidie manè diligenter curare, vt
omnes domestici mei discipuli maturè cubi-
tu surgant, pro ratione temporis tum hyber-
ni tum æstivi. vbi surrexerint, ea curent,
quæ ad cultum & munditiem corporis per-
tinent: postremò, vt intersint priuata no-
stræ precationi.

ut si aliquis in infirmitate
Secundum,

Secundum, ter quotidie in aulam deducere, manè scilicet, & ante horam vndecimam ac tertiam pomeridianam. Illic, nisi egomet adero, expectare, donec aliquis ex doctoribus adfuerit; interea curare recitandos catalogos, & precationem dicendam. Item obseruare sedulo, num quis ex ipsis doctoribus absit ab auditorio suo: si quis aberit: mihi statim renuntiare, aut eius partes agere.

Tertium, manere cum pueris domesticis, quoties non docentur in scholis suis: interea minores ad lectionem & scripturam instituere, cæterorumq; repetitiones audire, quantum tempus & oportunitas patietur: omnes denique in officio retinere, admonere, arguere, obiurgare, virgis etiam, ubi opus fuerit, castigare.

Quartum, feriatis diebus eos ad sacras conciones ordine deducere, ac domum similiter reducere.

Quintum, quoties ludere permissum erit, subinde obseruare, ne puid præter officium & bonos mores vel factis vel dictis admittant.

Sextum, suppeditare illis ex pecunia, quam tibi in manus dabo, chartam, pennas, atramentum, & alia quædam, duntaxat parui pretij, necessaria: eaq; omnia in expensorum codicem referre: Id autem Mercurij & Sabbathi potissimum diebus fieri solet.

Septimum, quæ ad eorum libros, vestimenta, & curam corporis pertinebunt, nō negligere. hoc est, interdum ab illis librorum & vestimentorum rationem exigere, valetudinis & cultus corporis rationem habere, & alia eiusmodi in pueris, præsertim minoribus, curanda & obseruanda.

Octauum, docere pueros tum in classe mea, tum in cæteris, præter tres superiores, si quando necessitas postulabit.

Nonum, interdum, si opus fuerit, me & domi & foris in priuatis negotijs adiuuare.

Hactenus audisti, quæ mihi abs te præstari velim officia, quæq; etiam ab alijs domesticis hypodidascalis exigere soleam. Eorum tamen orationum non adeò seuerus exactor fuero, quin ipse, quoties per otium licebit, aliqua tibi remittam, in quibus ego quasi

quasi vicarij partes agam. Intellexin hæc omnia? H. Ego verò diligenter omnia: sed vnum te oro, vt ad memoriam renouandam des mihi eorum commentariolum, & simul cogitandi ac deliberandi spatium. M. Quantum temporis postulas? H. Diem vnum naturalem. M. Ego verò duos integros dabo. Interea, vt coepisti, nullo tuo sumptu nobiscum perges viuere tam liberè, quàm si esses domi tuæ. H. Istud non sine humanitate facis: quò fit, vt maiori beneficio me deuincias. M. Habebis à prandio, quod requiris, commentarium, quamprimùm mea tibi manu conscripsero. H. Quid si mihi dictares? M. Malim egomet scribere, ne quid fortè inter dictandum excidat. H. Vt libet.

COLLOQ. XXXVI.

*Studiosus quidam adolescens apud familiarem conqueritur, de habitationis suæ incommoditate ad literarum studia. Cupit in ædibus scholasticis habitare. Narra-
tur, cur non liceat. Accenditur à condiscipulo. Consul-
tant vnà de ineunda ratione ad rem perficiendam. Con-
siliū proponit amicus, docetq; exequendi modum. Hortatur ad Deum inuocandum. Rarò bonum consiliū*

V 4 nisi

310 COLLOQ. SCHOLAST.

nisi iuuante Deo. Deus qui dat consilium bonum, dat etiam effectum. Exemplum quale est supra in colloquio huius libri tertio & vicesimo.

QVIRINVS. BENIGNVS.

Quam doleo me non interfuisse manē repetitioni vestræ. B. Cur non venisti in ludum citius, ut ferē soles? Q. Me miserum non surrexi in tempore. B. Quamobrem? Q. Quia nemo expergefecit. B. Quis te solet excitare? Q. Hospes noster, aut eius ancilla: sed absente illo, ancilla sæpe obliuiscitur, aut certē negligit. B. Vbi erat hospes? Q. Sub auroram prodierat ad sua negotia, (ut postea rescui.) B. Quid hospita? nihil ne curat? Q. Quid putas eam curare? quotidie ex quo surrexit, semper intenta est partim curandis filiolis, partim cæteris domesticis rebus. B. Nullosne habes contubernales scholasticos? Q. Prorsus nullos. B. Ah puer infelix, qui neminem habes, quocum de studijs conferas. Q. Ob eam rem mea est miserrima conditio, quantum ego iudico. Non enim possum arbitrio meo studere propter tantam mercatorum turbam, qui domum illum frequentant, & mihi toto die

die

W

die obstrepunt. B. Non habes tibi cubiculū?
Q. Quid mihi prodest habere? est enim ita
coniunctum gradibus & cochleis vt ne felis
quidem aut ascendat aut descendat, quin fe-
riat aures meas aliquis strepitus. B. Magna
profectò molestia. Q. Illa verò multò maior,
quòd supra meum cubiculum est amplissi-
mum conclaue, vbi merces afferuantur. Vn-
de fit, vt horis omnibus aliquæ graues sarcina
vel importentur vel exportentur. B. O
Deum immortalem. quomodo illic potes vi-
uere? Q. Quid ais, viuere? equidem non vi-
uo, sed languo potius: neque vnquam mihi
videor esse liber, nisi quum sum in schola te-
cū vnà & cum cæteris nostris condiscipulis.
B. Quàm doleo vicem tuam. Q. Vtinam lice-
ret mihi tecum habitare in his ædibus scho-
lasticis. B. Nihil esset mihi iucundius: sed
quid impedit? Q. Patris vetus amicitia cum
illo hospite meo. B. Deberes patrem admo-
nere de studiorum tuorum incommodis. Q.
Sæpe quidem monui & coram & per literas.
B. Quid ille respondet? Q. Frustrà mone-
tur, quasi furdo narretur fabula. B. Quid ita?
Q. Quia nunquam in discendi ludo versatus

ita? Q. Quia nunquam in discendi ludo
versatus est; ideoq; in studiorum ratione
nihil intelligit. B. Ego tamen, si mea res
ageretur, omnem mouerem lapidem, vt voti
compos efficerer. Q. Quid si praeceptor ipse
ad patrem meum scriberet? B. Nunquam
istud illi persuaderes. Q. Cur non? B.
Quia non vult ambire quempiam, vt disci-
pulorum turbam sibi comparet. Abhorret
enim ab omni tum ambitione tum auaritia.

Q. Quid igitur mihi faciendum suades?
B. Vnicum habeo consilium. Q. Ne mihi, ob-
secro, reticeas. B. Ea res per amicos tentan-
da est. Q. Idem mihi quoque aliquando in
mentem venerat, sed nunquam ausus sum
experiri. B. Quid dubitas? Q. Vereor, ne
hoc parum succedat. B. Rei exitus est in
manu Domini, sed quid tentare nocebit?
Q. Tentemus sanè. Nihil enim mali, vt con-
fido, inde potest accidere. At ego nescio,
qua ratione hoc vtendum sit. B. Dic mihi,
non expectas, vt breui pater in hanc urbem
veniat? Q. Spero venturum propediem.

primodie
facti
B. Quando igitur? Q. Ad calendas Quin-
tiles. B. Optimè est. Scin igitur, quid sit opus
facto?

facto? Q. Doce quæso. B. Fac singulatum
conuenias duas aut tres ex paternis amicis
præcipuis, qui sunt graues & honorati; nem-
pe vt plus valeat eorum auctoritas apud pa-
trem tuum. Q. Bene mones quid illis dicam?
B. Narrabis diligenter omnes incommodi-
tates studiorum tuorum. Q. Nihil-ne am-
plius? B. Docebis insuper, quò-nam modo
tibi prouideri possit, vt tempus redimas,
quod apud istum hospitem tam misere hæ-
ctenus perdidisti: quod nisi eo remedio tibi
mature consulatur, actum esse de tuis stu-
dijs & eorum progressu. Denique ne antè
destiteris monere, orare, obsecrare, donec
persuaseris, vt tibi promittant se acturos es-
se seriò cum patre tuo negotium. Q. Quid
si recusabunt? B. Vix fieri potest, vt recu-
sent omnes. Q. Non verisimile, præsertim
quum sint mei amantissimi, & mihi patris
nomine gratificantur adeò libenter. B. Ad-
hæc res ipsa vrgebit eos, nempe tanta studi-
orum tuorum iactura. Q. Pluribus verbis
opus non est. Auxilio Dei fretus aggrediar
primo quoque tempore. Sed interim memor
esto, vt in diuinas preces die nocteq; incum-
bas.

314 COLLOQ. SCHOLAST.

bas. Q. Volente Deo, id curabo pro viribus. Satis enim scio, nullum consilium mihi esse profuturum, nisi quoad ille iuuerit. B. Sed iam tempus est, vt domum te recipias, ne fortè hospes offendatur. quid cessas? Q. Cogito, ne quid prætermiserim, de quo esses admonendus. B. Si quid alterutri nostrum præterea occurrerit, cras otiosè tractabimus. Q. Vale igitur, mi Benigne: & perge, quæso, me tuis precibus adiuuare: quemadmodum iuuiisti optimo consilio. B. A Domino Deo profecta sunt omnia, qui vt consilium dedit, sic dabit effectum. Q. Ita fore confido. Iterum vale. B. Vale Quirine suauissime.

COLLOQ. XXXVII.

Simulata oratione quidam condiscipulum familiariter obiurgat, quod pecuniam à patre non petierit. Condiscipuli super ea re prudens responsum. Oblata occasio non est negligenda. Locus ex distichis moralibus. Natura tenacissimi sumus eorum quæ rudibus animis percepimus: Patris prudentia in suppeditando filiis quæ opus sunt. Pueri tractandæ pecuniæ minime sunt idonei. Improbi neque obiurgationibus neque flagris mouentur. Omnis boni laus præcipuè soli debetur Deo. Fallendi consilium nemo dare debet, Simulatio vultu tegitur.

gitur. Honestæ confabulationes in otio utiles sunt. Latina lingua quibus adiumentis potissimum comparetur.

ATHANASIUS. BENIAMINVS.

Siccine me insciente abiit pater tuus, vt mihi non licuerit eum conuenire? B. Cur à prandio non venisti in diuersorium eius? A. Quia putabam cras primùm illum esse discessurum. B. Ego quoq; idem arbitrabar: sed noluit occasionem prætermittre, quæ se ex tempore obtulerat. A. Adhuc ille meminit Catonis distichon illud,

*Quamprimùm rapienda tibi est occasio prima:
Ne rursus quæras, quæ iam neglexeris antè.*

B. Illud opusculum sic memoria tenet, vt in eo videatur atatem contriuisse. A. Vide, quanta vis sit memoriæ in ijs, quæ rudibus annis didicimus. B. Ea est Quintiliani super hac re sententia: cuius verba, vt opinor, meministi. A. Memini: sed, vt ad rem, quæ fuit patri occasio, vt antè discesserit, quam instituerat? B. Quidam Augustani, quibûs-
cum

cum ad mercatum huc venerat. A. Aderasne, quum profectus es? B. Præstolabar illut in diuersorio. M. Vnde scieras, mutasse consilium de profectioe? B. Eram in prandio, quum inter ipsos conuenerat, vt expeditis quibusdam reliquis in vrbe negotijs, equos sub horam secundam conscenderent. A. Quod superest, satis-ne ex animi sententia rem suam egit? B. Ita feliciter, vt me ob eam rem ad diuinas laudes vehementer hortatus fuerit. A. Tu nunc igitur, opinor, bene numeratus redis. B. Me-ne rides? A. Cur ego id facerem? B. Pro tua libidine. A. Quasi verè animi gratia soleam irridere ceteros. B. Atqui ita putabam. A. Longè aberrabas. Nam aliud est iocari, aliud irridere. Alterum caret vitio, estq; inter amicos satis frequens: alterum est vitiosum, atque odio dignum, vtpote quot ex contemptu ferè profiscitur. B. Ignosce igitur mihi. A. Non grauis est culpa. Sed dic, rogo nihil tibi pecuniao dedit pater? B. Ne petui quidem. A. Tamen spontè dedit, B. Aliquantulum. A. Quantum igitur? B. Perpusillum. A. Dicesdes B. Cur tam auidè inquiris? A. vt amicorum more tibi

re tibi gratuler. B. Nihil est gratulatione dignum. A. Fatêre tandem, quid sit. B. Soli asles quinq; A. Hui tantillum. O. Stulte, qui petieris duos aut tres decusses argenteos B. Non ausus sum. A. Quid verebaret B. Vt planè denegaret, atq; ægrè ferret, quòd peterè. A. Nunquam id fecisset: modo petendi causam addidisses. B. Credo equidem: sed quid causæ attulisses? A. Rogas? non ne sunt res sexcentæ, quibus indiget vsus scholasticus? B. Multæ sunt, fateor. A. Tu verò, adeone abundas rebus omnibus, vt tibi desit nihil? B. Immò desunt plurima: sed quibus facile caream. Præterea satis nouit pater, quæ mihi opus sunt tum studiorum causa, tum ad victum cultumq; corporis. A. Nouit quidem: sed alia multa sunt illi & curanda & cogitanda. B. Credo esse illi præcipuam liberorum curam. A. Sed nimis ab eo remotus es. B. Sine me peruenire, quò volo. A. Age, sino. B. Nouit etiam pater, me nondum esse idoneum ad rectè tractandum pecuniam. A. Cur non? an ad eam rem non satis ætatis habes, atq; prudentiæ? B. Istinc absu-

longissi-

longissimè. Itaq; pater dedit præceptori in mandatis, vt omnia mihi suppeditet ad vsus vitæ studiorumq; necessarios: ad quam rem præbet illi, quantum satis est pecuniæ. A. Esto. B. Ergo siquid à patre peterem, me statim ad præceptorem remitteret: fortassis etiam irasceretur, & me grauius obiurgaret. A. Facile est obiurgationem pati, modò ne sequantur verbera. B. Facile est, credo, sed ijs duntaxat, quos neq; pudor mouet, » neq; vlla parentum reuerentia. Ego autem » ipsa verbera ferre malim, quàm patris irati » obiurgationem. Ex quo fit, vt sedulò caueam, ne quid illi præbeam causæ ad irascendum. Id enim sub quinto præcepto diuinæ legis continetur. A. Facis, vt pium deceat adolescentem. B. Eius rei laus non mihi, sed soli Deo tribuenda est. A. Nempe à quo proficiscitur, quicquid nobis inest boni. B. Faxit ille, vt quæ bona inspirat nobis, ea sequamur animo promptissimo. Sed vt ad te redeam, serione reprehendebas quòd nullam pecuniam à patre petiuissem? A. An ego te vellem ad fallendum patrem inducere? B. Mihi quidem non fit verisimile: me tamen

tamen ipsum fefellisti. A. Quomodo? B.

Quia serio loqui videbaris: adeò aptè vultum verbis ipsis accommodabas. A. Sed quid censes de hac nostra confabulatione? B.

Argumentum satis aptum dedisti nobis in hoc otio nostro vespertino. A. Ecquid habuit sermo noster, quod reprehendisset observator, si fortè, vt solet, nos observasset ex insidijs? B. Nihil. vt opinor. A. Profectò verum est, quod sæpe nobis præceptor inculcat. B. Quid illud est? A. Latina linguæ copiam & facultatē comparari his potissimum rebus, sæpe scribendo, confabulando, legendis auctoribus, Germanica Latine, aut Latina Germanicè vertendo. B. Ergo his rebus diligenter nos exerceamus, adiutore Domino Deo, in cuius manu sita sunt studia nostra omnia. A. Idem faxit, vt eius erga nos beneficia vero cultu dignisq; laudibus perpetuò celebremus. B.

Hoc opus, hoc studium parui properemus & ampli:

Sit precor hæc voti, summa caputq; mei.

A. Sed audi horologium. B. Nos opportunè admonet: itaq; desistamus. A. Alioqui solis occasus nos hic opprimeret.

X

COL

Tres pueri pedagogum suum quasi de improviso
adeunt: suamq; quisq; pronuntiat sententiam, ut ipsos duc
cat ambulatum: ille concedit libenter. Sic studiosos
pueros tractare decet, ut fini ad suum munus obeundum
alacriores.

IOSEPHVS. VVENDELINVS

EZECHIAS. PÆDAGOGVS.

Quod caret alterna requie, durable non est.
Hæc reparat vires, sessaq; membra nouat.
Ouidius.

Vu. Nec me offenderit lusus in pueris: est
& hoc alacritatis signum. Quintilianus.
E. Nulla res est, quæ perferre possit continu-
um laborem. Quintilianus.

Pæ. Video quorū spectent ista, nimirum,
ut vos ambulatum ducam: sed eandem
cantilenam semper ferè cantatis, ut solent
vestræ auiculæ. I. Quid ergo vis dicamus,
præceptor? Pæ. Dicite posthac suam quisq;
sententiam ex nouo Testamento. Vu. Euge,
nihil erit nobis facilius. Habemus enim
in promptu multam earum copiam. Vis er-
go præceptor, ut iam nunc incipiamus? Pæ.
Sanè velim, quando, ut ais, tanta est vobis
copia.

ecopia. Vu. Quis incipiet? Pæ. Tu Iosephe, vis honoris tui causa huius rei specimen edere? I. Id ego libenter faciam: sed Dei honoris causa. Pæ. Laudo istud verbum. Diuinus enim honor & gloria omnibus in rebus est præferenda. Eia, incipe, si quid habes.

I. Nisi abundauerit iusticia vestra plus, quàm scribarum & pharisæorum, non potestis ingredi in regnum cœlorum. Matthæi quinto capite.

Vu. Deposito mendacio loquimini veritatẽ quisq; proximo suo. Ad Ephe. capite quarto.

E. Filij, obedite parentibus in omnibus, hoc enim placet Domino. Ad Colossenses tertio.

Pæ. Euge bonum specimen: videte, vt progressus respondeat, hoc est, vt pergatis in posterum diligenter, I. Qui nobis principium dedit, dabit idem successus prosperos. Pæ. Ita sperandum est. Parate vos, vt prodire maturemus. I. Mox adiremus paratissimi. Pæ.

Sumite suum quisque pallium, vt prodeatis honestius. Sed heus pueri, E. Quid vis, præceptor? Pæ. Videte, vt Psalmos etiam adferatis: alicubi in vmbra cantabimus. E. Ita fiet ambulatio nostra iucundior.

LIBER QVARTVS. 322
COLLOQ. XXXIX.

In vacatione scholastica studiosi adolescentes libenter quidem relaxant animos, non tamen omnino cessant, nec otio illo per ignauiam abutuntur. Fides etiam inimico seruanda. Agendi affectus addit celeritatem. Solus Deus suorum ductor. Exemplum studiosis obseruatum dignissimum.

VINCENTIUS. MACARIUS.
FVisti-ne hodie in gymnasio? M. Fui. tu verò quid agebas? V. Eram domi occupatus. M. Id euenit præter morem tuum. soles enim abesse rarius. V. Quam possum rarissimè. quid autem actum est? M. Nihil prorsus. V. Ergò-ne remissionem habemus? M. Propter mercatum hodiernum. V. Quis dedit? M. Ludimagister, permittit tamen Rectoris. V. Quid concessit? M. Vacationem ab omni munere scholastico. V. An. in totū diem? M. A mane ad occasum vsque solis: tametsi diligenter & multis quidem verbis admonuit, vt in otio de negotio cogitaremus, ne cras in ludum veniremus imparati. V. Quid igitur nos? hocce abutemur otio? M. Id verò ætatem nostram decet minimè. V. Tu ergo quid paras facere? M. Me recipere in

eere in museolum: nisi fortè tibi magis placet, vt sesquihoram aliquò prodeamus ambulatum. V. Ego-ne recusarem? Immodò nihil est, quod nunc magis velim. Nam & nos interea tractabimus aliquem sermonem literarium, & simul corpus exercebimus. M. Eamus igitur extra urbem. V. Quonam? M. Ad fontem Lupinum. V. Valde istud mihi arridet: sed tu, si placet, me expectabis. M. Quandiu? V. Tantisper dum cecipidas eo mutatum calceis. M. Vbi vis expectari? V. Ad portam orientalem. M. At vide, ne me fallas. V. An ego amicum fallerem, quum sciam etiam inimico seruandam esse fidem? M. Abi, festina: ego, dum te opperior, aliquid interim legam. V. Salue Macari. M. Quis iste saluator? V. Ecce, redi: M. Eho, tam cito. mihi videris volasse. V. Nimirum affectus ipse pedibus alas addidit. M. Eamus nunc, ducente Deo. V. Solus Deus est, qui suos ducit ac reducit.

M. Maturemus, longiusculè
fons ille hinc abest. V.

Tanto melius prande-
debimus: perge.

FINIS